

ERIKOISSELVITYS
GRANKULLAN LIITOSALUEESTA

*GRANKULLAN KAUPPALA, VIHHERLAAKSO (OSA BEMBÖLEN JA
KARVASBACKAN KYLIÄ), JONDAL (OSA BEMBÖLEN KYLÄÄ)
SEKÄ KARVASBACKAN, SMEDSBYN JA DÅVITSIN KYLÄT
ESPOON MAALAISKUNNASSA*

YRJÖ HARVIA

Valtioneuvoston määräämä selvitysmies

Helsinki 1936. Työväen kirjapaino.

1. ASEMA JA MAASTO.

Grankullan liitosalue käsittää Grankullan kauppalan, n. s. Viherlaakson alueen, joka kuuluu Karvasbackan ja Bembölen kyliin Espoon maalaiskunnassa, Jondalin, joka on osa Bembölen kylää, muun osan Karvasbackan kylää sekä Smedsbyn ja Dävit-sin kylät mainitussa Espoon maalaiskunnassa. (Kts. oheenliitettyä karttaa).

Grankullan kauppalan alue on sama kuin huhtikuun 20 päivänä 1915 perustetun Grankullan taajaväkisen yhdyskunnan. Asiakirjoihin, jotka koskivat Grankullan eli myöhemmin Kauniaisiksi kutsutun aseman ympäristöön syntyneen esikaupunkiasutuksen julistamista taajaväkiseksi yhdyskunnaksi, liittyi kartta, johon sen alueen rajat oli piirretty, mikä tahdottiin suunnitellun yhdyskunnan alueeksi. Yllämainittuna päivänä annetussa senaatin päätöksessä Grankullan asemanseudun julistamisesta taajaväkiseksi yhdyskunnaksi viitattiin tähän karttaan. Tämän kautta katsottiin senaatin vahvistaneen yhdyskunnan rajat (kts. mietintö N:o 1 sivut 172 ja 185). Sel-laista vahvistusta, minkä kesäkuun 18 päivänä 1898 annettu asetus taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa edellytti, nimittäin kuver-nöörin vahvistusta, ei näille rajoille hankittu. Sanottuun karttaan piirrettyjä rajoja ruvettiin kuitenkin pitämään yhdyskunnan virallisina rajoina.

Kun sittemmin Grankullan kauppalalla huhtikuun 1 päivänä 1919 annetulla asetuk-sella perustettiin, määrättiin yhdyskunnan alue kauppalan alueeksi.

Tämän v:n 1920 alusta toimintansa aloittaneen kauppalan pinta-ala on 439 ha, josta 427 ha maata ja 12 ha vettä.

Kauppalalla sijaitsee kuten tunnettua kaupungista länteen rannikkoradan ja Turun maantien varrella. Kauniaisten asema on 16 km:n etäisyydellä kaupungista. Huomat-tava osa kauppalan ja kaupungin välistä liikennettä tapahtuu Turun valtamaantietä, joka n. 17 km:n päässä kaupungista kulkee kauppalan pohjoispuolitse, tullen myös kauppalan luoteisosassa kauppalan alueelle.

Yhdyskunnan alueen rajat vedettiin aikoinaan niin, että yhdyskuntaan tulisivat kuulumaan vain ne maat, mitkä A.B Grankulla v:sta 1906 lähtien oli hankkinut omak-seen tarkoituksella ryhtyä osittamaan ja myymään asuntotontteja, sekä eräät ennen yhtiön perustamista muodostetut suurehkot asuntotilat. Johtavana periaatteena niin-hyvin sanotun yhtiön kuin myös yhdyskunnan ja kauppalan toiminnassa on alunpitäen ollut luoda tästä alueesta varakkaan väestön huvilaesikaupunki. Tätä silmälläpitäen on yhdyskunnan ja kauppalan rakennusjärjestyksessäkin määrätty, että tontteja ei yleensä saa osittaa 5,000 m²:ä pienemmiksi.

Yhdyskunnan rajojen määrittämisestä ylläesitettyjä näkökohtia silmälläpitäen johtui, että yhdyskunnan ja kauppalan alue alunpitäen muodostui varsin epäsäännöl-li-seksi. Etenkin on alueen pohjoinen raja mutkaileva ja oikullinen.

Yhdyskunnan ja kauppalan alueeseen tuli kuulumaan osia Karvasbackan, Bem-bölen ja Smedsbyn kylistä. Näitten kylien muut osat jäivät, kun kauppalalla perustettiin, Espoon maalaiskuntaan. Tämän kautta syntyi varsinkin kauppalan pohjoispuoleisella alueella, jota kutsutaan Viherlaaksoksi, eräitä epäsäännöllisyyksiä kunnallisessa jaoituksessa. Karvasbackan ja Bembölen kylistä jäi tälle alueelle muusta kylästä eristettyyn asemaan eräitä osia. Karvasbackan kylään kuuluva osa on pinta-alaltaan

15.7 ha maata ja Bembölen kylään kuuluva osa 118.1 ha maata. Näin syntynyt Viherlaakson alue on siten yhteensä 133.8 ha. Tähän tulee lisäksi jonkun verran vesialuetta Klapprträsk-nimisessä järvestä sekä Gallträsk-nimisessä lammessa, mutta näitten vesialueiden pinta-alaa ei ole laskettu. Arviolta on vettä noin 30 ha.

Karvasbackan kylän pääosa, jossa kylän kantatilat sijaitsevat, kiertää kauppalaan länsirajaa. Kauppalaan ja Espoon maalaiskunnan välinen raja tällä suunnalla on vähemmän oikukas kuin Viherlaakson kohdalla, mutta sekin on mutkainen. Kauppalaan länsipuolella olevan Karvasbackan kylän osan maitten pinta-ala on maarekisterin pinta-ala tietojen perusteella laskettuna 294.6 ha. Lisäksi kuuluu kylään kalavesiä 24.73 ha.

Ne osat Bembölen kylää, mitkä eivät kuulu yllämainittuun Viherlaakson alueeseen, eivät enää, yhtä kohtaa lukuunottamatta, rajoitu kauppalaa, vaan sijaitsevat kylän maat, yleensä kauppalasta luoteiseen Karvasbackan kylän toisella puolen. Näin eristetyt ja myös kauppalaan keskuksesta verrattain etäisen aseman vuoksi ei Bembölen kylän pääosaa ole luettu nyt käsiteltävänä olevaan Grankullan liitosalueeseen, minkä vuoksi se myös jää tämän seudun kunnalliseen jaoitukseen ehdotettavien muutosten ulkopuolelle. Sensijaan on kauppalaan eteläpuolella kauppalaan alueen välittömänä jatkona sekä Karvasbackan ja Smedsbyn kylien välissä eräs pieni osa Bembölen kylää, jota ei voida jättää liitosalueen ulkopuolelle. Tämä Bembölen kylän osa on pinta-alaltaan noin 28 ha.

Mitä Smedsbyn kylään tulee, josta, kuten mainittiin, myös osia liitettiin kauppalaa, niin sijaitsee tämä kauppalan etelä- ja itäpuolella. Kauppalaan raja Espoon maalaiskuntaa vastaan on tämän kylän kohdalla verrattain ehjä. Yhdyskunnan ja kauppalaan rajojen määrittämisessä noudatetuista periaatteista johtui kuitenkin, että kylän alue eräissä kohtaa sai muodon, jota ei voi pitää tarkoituksenmukaisena. Kauppalaan itäpuolelle pistää nimittäin Smedsbyn kylästä koilliseen kapea kieleke, joka ulottuu radan pohjoispuolelle ja muodostaa luonnollisen jatkon Grankullan asutusalueelle itäänpäin. Kauppalaan ulkopuolelle jääneen Smedsbyn kylän pinta-ala on maarekisterin mukaan 179.2352 ha.

Liitosalueeseen luettu Däbitsin kylä sijaitsee Smedsbyn kylän kaakkois- ja itäpuolella. Tämän kylän rajoihin ei kauppalaan perustaminen vaikuttanut. Kylän pohjoinen kulma tulee kuitenkin verrattain lähelle kauppalaan rajaa ja siihen piiriin, johon voidaan edellyttää Grankullan asutuksen leviävän. Senjälkeen kuin Suur-Haapalahden kauppalaa on perustettu, jäisi tämä osa samoinkuin vastaava osa Smedsbyn kylää tämän kauppalaan ja Grankullan kauppalaan väliin. Däbitsin kylän pinta-ala on 235.12 ha.

Koko tämän liitosalueen pinta-ala on siten seuraava:

A l u e	Maata	Vettä	Yhteensä
	ha	ha	ha
Grankullan kauppalaa	427.0	12.0	439.0
Viherlaakso:			
Osa Bembölen kylää	118.1	n. 20.0	138.1
Osa Karvasbackan kylää	15.7	n. 10.0	25.7
Muu osa Karvasbackan kylää	294.6	—	294.6
Smedsbyn kylä	179.2	—	179.2
Däbitsin kylä	235.1	—	235.1
Jondal (osa Bembölen kylää)	28.0	—	28.0
Yhteensä	1,297.7	42.0	1,339.7

Jo silloin kun Grankullan taajaväkisen yhdyskunnan rajat edellämainittuja näkökohtia silmälläpitäen vedettiin, jäi yhdyskunnan alueen ulkopuolelle eräitä alueita, joille oli syntynyt esikaupunkiasutusta. Yksityisiä asuntotiloja oli jo silloin muodostunut sekä Viherlaakson alueelle että Karvasbackan kylään rautatien varteen ja Smedsbyn kylään Kauniaisten asemalta etelään johtavan tien varrelle. Nämä olivat Grankullan asutuksen välitöntä jatkoa ja niitten asujamisto käytti Kauniaisten asemaa kaupunkikäynneillään. Kauppala perustettaessa jäivät nämä esikaupunkiasutukset myös kauppalan ulkopuolelle.

V:n 1920 jälkeen, jolloin kauppalan kuten sanottu aloitti toimintansa, on esikaupunkiasutus kauppalan ympäristössä jatkuvasti kasvanut. Näin on tapahtunut varsinkin Viherlaakson alueella, joka voidaan katsoa melkein täyteen rakennetuksi. Rakentamattomat osat ovat kahden yhtiön, AB. Grankullan ja A.B. Tolfvan OY:n sekä eräitten yksityisten hallussa, jotka jatkuvasti osittavat ja myyvät asuntotiloja sitä mukaa kuin kysyntää ilmenee. Myöskin Smedsbyn kylään kauppalan eteläpuolelle jäänyt asutus on, joskin hitaammin kuin Viherlaakson asutus, laajentunut. Kauppalan eteläpuolella, noin 1.5 km päähän kauppalasta n.s. Ristitien seuduille on Däbitsin kylään syntynyt omakotialue, jonka väestö saa toimeentulonsa osaksi kauppalassa, osaksi kaupungista. Esikaupunkiasutus on hakeutunut tänne osaksi Kilon asemalta käsin. Karvasbackan kylän piirissä on rautatien varressa oleva asutus verrattain hitaasti kasvanut. Uutta asutusta on alkanut syntyä tähän kylään kauppalan luoteiskulman ulkopuolelle Turun maantien varteen.

Vaikka huvilakaupunkiasutus nopeasti juurtui Kauniaisten aseman ympäristöön ja etenkin radan pohjoispuolelle ja vaikka suurin osa kauppalan aluetta jo on otettu asuntotontteina käytäntöön, on katsottava, että varsinaisen kauppalan alue ei ole kaupunkimaiselle asutukselle erikoisen soveltuvaa maastoa. Seutu on erittäin kallioista ja kauppalan keskellä on huomattava suoalue sekä matalarantainen lampi, Gallträsk. Näitten kauppalan osien varustaminen esim. vesi- ja viemärijohtoverkostolla aiheuttaisi huomattavia kustannuksia. Viljelyskelpoista ja asuntotarkoituksiin paremmin soveltuvaa maata on pääasiallisesti aseman ja radan eteläpuolella olevassa osassa sekä koillisessa Viherlaaksoon rajoittuvassa osassa.

Liitosalueeseen luetuista maista kauppalan ympäristössä on sensijaan varsinkin kauppalan eteläpuolella sijaitseva Smedsbyn kylä tasaisen, viljavan maastonsa vuoksi erittäin soveliaista kaupunkimaiselle asutukselle. Samanlaatuista maastoa on myös tällä puolen oleva Bembölen kylän osa. Voidaan tämän vuoksi edellyttää, että kauppalan asutus, mikäli se tulee vastaisuudessa laajenemaan, lähinnä leviää tähän suuntaan. Asutusta voi vetää näille tienoin myöskin se, että uusi Jorvaksen tie tarjoaa mahdollisuuden etelästä käsin järjestää uusi verrattain hyvä liikenneyhteys kaupunkiin. Vaikka Smedsbyn kylän rautatien varressa olevan pohjoisen kulman ja samoin Däbitsin kylän vastaavan kulman maasto ei olekaan yhtä edullista asuntoalaksi, on pidettävä mahdollisena, että asutusta ennenpitkää hakeutuu näihin osiin.

Karvasbackan kylän maasto tarjoaa kaupunkimaiselle asutukselle laajenemismahdollisuuksia pääasiallisesti vain niillä suunnilla kauppalan luoteis- ja lounaispuolella, missä jo nyt on esikaupunkiasutuksen oireita. Lounaisosaan on äskettäin avattu pysäkki Koivuhovi, 17 km:n etäisyydellä kaupungista. Sensijaan on kylän keski-osa, mikä sijaitsee kauppalan alueesta länteen, esikaupunkiasutukselle melkein mahdotonta. Täällä on korkeita, rotkoisia vuoria, Kasaberget, ja suuria soita.

Viherlaakson alue vuorostaan on huvila-asutukselle suhteellisen soveliaista. Täällä sijaitsevat ne pellot ja puutarhaviljelykset, mitkä kauppala lähestyttäessä kaupungista päin avautuvat Turun maantien vasemmalla puolen. Maantien oikealla puolella muodostaa Klappträsk-nimisen järven ranta viihtyisän ja suositun huvila-alueen. Voidaan pitää selvänä, että toistaiseksi rakentamatta olevat osat tätä aluetta vähitellen joutuvat samanlaisen esikaupunkiasutuksen alaisiksi kuin muu osa tätä aluetta.

Liitosalueen itäisinä naapurikylinä ovat Konungsbölen yksinäinen verotalo ja Klobbskogen kylä, jotka selvitysmies ehdottaa liitettäväksi perustettavaan Suur-

Haapalahden kauppalaan. Pohjoisin osa itärajaa sivuaa Vanhakylä- eli Gammelgård-nimistä Espoon maalaiskunnan kylää. Liitosalueen pohjoinen raja, joka osaksi kulkee pitkin mainittua Klappråsk-järveä, on suurimmalta osalta Kvarnbyn kylän rajaa, mikä kylä siis on pohjoinen naapurikylä. Kvarnbyn kylässä maantien varressa on eräitä asuntotiloja, mutta niin harvoja, ettei varsinaisesta esikaupunkiasutuksesta täällä voi olla puhetta. Aikaisemmin on jo mainittu, että Karvasbackan kylän luoteispuolella on naapurikylänä Bembölen kylän kantaosa. Muilla osin on läntisenä naapurikylänä Södrikin kylä, joka on Espoon maalaiskunnan kirkonkylä ja keskus. Södrikin kylään, jonka piirissä on sekä Espoon asema että Tuomarilan pysäkki, on myös jo syntynyt esikaupunkiasutusta. Liitosalueen eteläpuolella sijaitsevat Hemtansin, Kockbyn ja Mankansin kylät, jotka toistaiseksi ovat säilyneet esikaupunkiasutukselta.

2. MAANOMISTUSOLOT.

Grankullan kauppala perustettaessa noudatettu kauppalan alueen määrittämistä aiheutti pitkiksi ajoiksi huomattavaa sekaannusta tämän seudun kameraalisiin oloihin. Kauppalan alue määriteltiin, kuten edellä on osoitettu, vain siten, että yhdyskunnan alue määrättiin kauppalan alueeksi. Yhdyskunnan alue taas oli vain kartalle merkityllä rajaviivalla määritelty. Mitään luetteloa siitä, mitkä tilat ja tilanosat oli kameraalisesti siirrettävä Espoon maalaiskunnasta Grankullan kauppalaan, ei kauppala perustettaessa laadittu eikä vahvistettu. Kauppalaan kuuluvat maat ja vedet jäivät pitkiksi ajoiksi Espoon maalaiskunnan maarekisteriin ja samasta tilasta saattoi olla osia sekä kauppalan että vanhan emäkunnan puolella. Vasta v:n 1932 lopussa eli 13 vuotta kauppalan perustamisen jälkeen kauppalan oma maarekisteri lopullisesti valmistui. Tämän jälkeen on pahin sekasorto kameraalisissa oloissa poistettu, mutta edelleenkin kuulunee kauppalaan tiemaita ja yhteismaata, joita ei ole erotettu alkuperäisistä Espoon maalaiskuntaan jääneistä tiloista.

Grankullan kauppalan alueeseen tuli, kuten aikaisemmin on mainittu, kuulumaan maita kolmesta kylästä Espoon maalaiskunnassa, nimittäin Bembölen, Karvasbackan ja Smedsbyn kylästä. Kauppalan alueesta kuului suurin osa Karvasbackan kylään ja pienin osa Smedsbyn kylään. Kauppalan maarekisterissä on vanha kyläjako edelleen kameraalisen jaotuksen pohjana.

Kauppalan kameraalisista oloista mainittakoon tässä edelläesitetyn lisäksi, että Bembölen kylästä kauppalaan siirretyt maat kuuluivat Juusin verotilaan N:o 1, Kaskin verotaloon N:o 5 ja Kavallin verotaloon N:o 8, Karvasbackan kylästä siirretyt maat Glimsin verotaloon N:o 1, Jorfin verotaloon N:o 2 ja Ersin rälssitilaan N:o 3 sekä Smedsbyn kylästä siirretyt maat Gerk'in verotaloon N:o 1, Stensin verotaloon N:o 2 ja Smedsin verotaloon N:o 3. Talojen entiset maakirjanumerot on säilytetty kauppalan maarekisterissä. Kaikki maa on nyttemmin jaettu pieniin tiloihin, jotka ovat joko asuntotontteja, tiemaita, rautatiealueita tai joutomaita. V:n 1933 alussa oli 0.5 ha pienempiä tiloja 477, 0.5—1 ha:n suuruisia tiloja 223, 1—5 ha:n suuruisia tiloja 67 ja 5—10 ha:n suuruisia tiloja 3. Kaikkiaan oli tiloja sanottuna aikana siis 770. Maanosittamisen kehitystä valaisee oheellinen taulukko kiinteistöjen muodostuksesta kauppalan alueella.

Kauppalan alueella olevista tiloista omistaa AB. Grankulla vielä noin 100. Näistä on huomattava osa kuitenkin joutomaita. Yhteensä on yhtiöllä vielä maata kauppalan alueella noin 76.1 ha. Myöskin kauppa on vähitellen hankkinut itselleen joukon tällaisia tiloja pääasiallisesti myyntitarkoituksessa. Kauppa omistaa 73 tilaa, joitten pinta-ala on yhteensä 43 ha. Tilojen lukumäärään nähden huomattava maanomistaja on myös valtio. Sillä on eri aikoina rautatietä varten joko lahjoituksena AB. Grankulla-yhtiöltä saatuina tai pakkolunastuksella hankittuina kaikkiaan 17 tilaa, joitten yhteinen pinta-ala on 4.6 ha.

Kiinteistöjen muodostus Grankullan kauppalassa.

Lohkomisvuosi	Lohkomistoimituksessa syntyneitä tiloja, joiden pinta-ala on							
	—1	1—5	5—10	10—15	15—25	25—50	50—100	100—
	hehtaaria							
—1890.....	—	—	—	—	—	—	—	—
1891—1895.....	—	—	—	—	—	—	—	—
1896—1900.....	—	—	—	—	1	—	—	—
1901—1905.....	1	5	1	—	—	1	2	—
1906.....	6	1	—	—	—	—	—	—
1907.....	46	9	1	—	—	2	—	—
1908.....	209	38	2	—	—	—	—	—
1909.....	41	7	2	—	—	—	—	—
1910.....	48	7	13	—	—	—	—	—
1911.....	37	7	2	—	—	—	—	—
1912.....	8	—	—	—	—	—	—	—
1913.....	35	13	—	—	—	—	—	—
1914.....	12	2	1	—	—	—	—	—
1915.....	15	3	1	—	—	—	—	—
1916.....	65	13	—	—	—	—	—	—
1917.....	25	7	—	—	1	1	—	—
1918.....	17	1	—	—	—	—	—	—
1919.....	9	—	—	—	—	—	—	—
1920.....	34	2	—	—	—	—	2	3
1921.....	33	3	—	—	—	—	—	—
1922.....	9	—	—	—	—	—	—	—
1923.....	11	2	—	—	—	1	1	—
1924.....	7	—	—	—	—	—	—	—
1925.....	21	3	1	—	—	—	—	—
1926.....	12	1	1	—	—	—	—	—
1927.....	66	4	1	—	—	—	—	1
1928.....	28	1	—	—	—	—	—	—
1929.....	28	4	1	—	—	—	2	—
1930.....	16	1	1	—	—	—	—	—
1931.....	28	3	—	—	—	—	—	—
1932.....	11	—	—	—	—	—	—	—
1933.....	6	—	—	—	—	—	—	—
1934.....	8	1	1	—	—	—	—	—
1935.....	7	—	—	—	—	—	—	—

Kauppalan suurimmalla esikaupunkialueella, Viherlaaksossa, jakaantuu maa, kuten jo on mainittu, Bembölen ja Karvasbackan kylien kesken. Bembölen kylään kuuluvat maat on erotettu Juusin ja Kavallin tiloista, joitten maakirjanumerot ovat

1 ja 8. Karvasbackan kylän tiloista on ainoastaan Jorf'in tilalla, maarekisterinumero 2, ollut täällä ulkotiluksia. Nämäkin maat on niin tarkoin jaettu asuntotiloiksi, että Juusin tilasta v:n 1933 lopussa oli jäljellä 19.6 ha:n suuruinen osa, R. N:o 1²³⁷, Kavallin tilasta 12.25 ha:n suuruinen osa, R. N:o 8¹⁶⁵, ja Jorf'in tilasta eroitettusta Grandbyn tilasta 3.75 ha, R. N:o 2³²¹. Tällä alueella oli v:n 1935 lopussa 112 pinta-alaltaan alle 0.5 ha:n tilaa, 26 tilaa, joitten pinta-ala oli 0.5—1 ha, 25 tilaa, joitten pinta-ala oli 1—5 ha, ja 2 tilaa, joitten pinta-ala oli yli 5 ha, mutta alle 20 ha:n. Näistä tiloista eivät kaikki ole asuntotiloja. Niitten joukossa on myös eräitä tiemaita.

Maarekisterin mukaan oli Viherlaakson alueella v:n 1935 lopussa seuraavat tilat: Bembölen kylään kuuluvilla mailla Juusin verotalosta N:o 1 eroitettut R. N:ot 13—7, 19, 111—14, 119—22, 133, 136, 142, 151, 172—73, 177, 180—85, 199, 1106, 1108—109, 1111, 1114, 1118—119, 1130, 1132—133, 1135—136, 1138—141, 1143, 1145, 1147—154, 1167—168, 1170, 1172—174, 1176, 1178—179, 1182—183, 1192—193, 1203, 1205—206, 1211—215, 1217—234, 1236 ja 1238—239 sekä Kavallin verotalosta N:o 8 eroitettut R. N:ot 811—12, 825—26, 841, 843, 849, 852, 860, 886—87, 890, 893—97, 8100, 8102—103, 8109, 8113—15, 8121, 8131—132, 8136, 8138—141, 8143, 8145—148, 8153—154, 8158, 8160, 8164 ja 8166—174, ynnä

Karvasbackan kylään kuuluvasta Jorfin verotalosta N:o 2 eroitettut R. N:ot 2²⁸⁸, 2292, 2294—295, 2300, 2302, 2304—306, 2308, 2314, 2316, 2318—320, 2322—323 ja 2326—327.

Suurin osa näistä tiloista on asuttuja ja asukkaitten omistamia. Kuitenkin on joukko sellaisiakin tiloja, jotka toistaiseksi ovat rakentamatta. Tällaisessa asemassa olevat maat omistaa pääasiallisesti kaksi yhtiötä. Toinen näistä on aikaisemmin mainittu AB. Grankulla, joka on ulottanut toimintansa myöskin tälle alueelle kauppalan ulkopuolella. Se omistaa täällä nykyään maata noin 14.8 ha. Toinen on myös aikaisemmin mainittu helsinkiläinen yhtiö, AB. Tolfvan OY., jonka täällä omistaman maan pinta-ala on noin 13.5 ha. AB. Grankulla-yhtiö on laatinut alueelleen jaotussuunnitelman, eikä yleensä myy pienempiä alueita kuin 5,000 m², kun AB. Tolfvan yhtiö taas osittaa ja myy ostajan ilmaantuessa maata ilman suunnitelmallisuutta ja asemakaavallista harkintaa.

Espoon maalaiskunta omistaa täällä kansakoulutontit Vårgård, R. N:o 1¹¹⁹, jonka pinta-ala on 1.460 ha, ja Solvalla, R. N:o 8⁴³, jonka pinta-ala on 0.2150 ha.

Espoon maalaiskuntaan jäänyt Karvasbackan kylän kantaosa jakaantuu kameraalisesi kolmeen taloon, Glimsin verotaloon N:o 1, Jorfin verotaloon N:o 2 ja Ersin rälssitilaan N:o 3. Glims on nyttemmin, senjälkeen kuin suurin osa siitä on siirretty kauppaan, verrattain pieni, ainoastaan 9.8185 ha. Tilan maat sijaitsevat valtamaantien eteläpuolella heti kauppalan rajan takana. Espoon maalaiskunnan puolelle jääneen osan maarekisterinumero on nykyään R. N:o 1³⁴³. Siitä ei ole eroitettu asuntotiloja. Myöskin Jorfin tila on tuntuvasti pienentynyt kauppalaan kuuluvien osien tultua siitä eroitetuksi. Koko maakirjatalon pinta-ala on nykyään noin 56 ha. Kun noin 15.7 ha tästä pinta-alasta on Viherlaakson alueella, jää kylän muuhun osaan noin 40.3 ha. Tilan maat sijaitsevat valtamaantien pohjoispuolella välittömästi kauppalan maiden naapuruuksessa. Ne harvat asuntotilat, mitkä näillä tienoin ovat syntyneet kauppalan rajan ulkopuolelle, ovat eroitettut tästä tilasta. Pääosan nykyistä Karvasbackan kylää muodostaa Ersin rälssitila. Siitä on Espoon kunnan puolelle jäänyt 244.433 ha. Tähän kuuluneet maat ovat kuitenkin huomattavalta osalta Kasabergetin kalliomaastoa ja sen alla olevia suo- ja vesijättömaita. Tonttimaiksi kelpaavat maat ovat pääasiallisesti kylän ja tilan eteläosassa radan varrella. Täältä onkin eroitettu ne tilat, joita ei käytetä varsinaisiin maataloudellisiin tarkoituksiin. Asuntotiloja, joitten koko vaihtelee 0.115 ha:n ja 2.8768 ha:n välillä, on tällä tienoin noin 15. Sitäpaitsi on täällä eri tiloiksi eroitettu puutarhuri *Paul Olssonin* kasvitarhoja varten eräitä tiloja, joista suurin on Björkgård, R. N:o 3²³, pinta-ala 4.8 ha. Kantatilan, R. N:o 3²², pinta-ala oli v:n 1935 lopussa 174.504 ha. Tilasta on edellisten lisäksi eroitettu eräitä suurempiakin tiloja, mitkä ovat Andersvik, R. N:ot 3¹⁷—18, yhteensä 34.015 ha, ja Ymmersta, R. N:o 3²⁴. Nämä

ovat saman omistajan hallussa. Myös tilan eteläosassa sijaitsevista tiloista eroitetaan ja myydään kysynnän ilmetessä asuntotiloja.

Sen kautta, että rautatie kulkee Ersin verotaloon kuuluvien maitten kautta, on eräitä tiloja siirtynyt valtion haltuun. Nämä ovat R. N:ot 3¹, 3¹² ja 3^{25—27}. Niitten pinta-ala on yhteensä 7.640 ha. Koivuhovin uusi pysäkki sijaitsee näillä tiloilla.

Smedsbyn kylässä kauppalan eteläpuolella on kolme verotaloa, nimittäin Gerkin verotalo N:o 1, Stensin verotalo N:o 2 ja Smedsin verotalo N:o 3. Kaikista näistä on osia siirretty kauppalaan, Gerkistä ja Stensista verrattain pieniä osia, Smedsistä enemmän. Espoon kunnan puolelle jääneillä osilla näitä verotaloja on pinta-alaa: Gerkillä 68.21 ha, Stensillä 70.543 ha ja Smedsillä 40.4822 ha. Kaikista näistä on osin ennen kauppalan perustamista, osin jatkuvasti eroitettu asuntotiloja, joskin suhteellisen vähäisiä määriä. V:n 1933 lopussa oli 0.5 ha pienempiä tiloja 14 ja 0.5—1 ha:n suuruisia tiloja 13 sekä 1—5 ha:n suuruisia tiloja 8. Tämä on yhteensä 35 sellaista tilaa, joita ei voida pitää maanviljelystiloina. Useimmat tämän tapaiset tilat ovat eroitettut Smedsistä. Kantatilojen nykyiset maarekisterinumerot ja pinta-alat ovat Gerk R. N:o 1⁹, 63.045 ha, Stens R. N:o 2²², 64.987 ha, ja Smeds R. N:o 3¹⁰³, 27.017 ha. Tilat ovat yksityisten maanviljelijäin käsissä. Smedsbyn kylän verotaloihin kuuluvista tiloista sijaitsee kolme pientä tilaa kylän ulkopuolella Hemtansin kylän piirissä. Nämä ovat entiset suopalstat R. N:ot 1⁸, 2¹⁷ ja 3¹⁰².

Smedsbyn kylässä omistaa Espoon kunta kansakoulutontin, R. N:o 3⁶³, pinta-alaltaan 0.277 ha. Myös valtio omistaa täällä maata rautatietä varten, R. N:ot 2³ ja 2¹³, yhteensä 1.859 ha.

Liitosalueen piiriin joutuvassa Bembölen kylän osassa on eräitä Makasin verotaloon N:o 4 kuuluvia tiloja, jotka silloin kun kauppa muodostettiin, jäivät kauppalan ulkopuolelle erilleen muusta Espoon kuntaan jääneestä Bembölen kylästä. Alkuaan olivat nämä tilat Jondal, R. N:o 4², pinta-ala 19.36 ha, ja Emmilä, R. N:o 4³, pinta-ala 9.31 ha. Vv. 1932 ja 1933 on Jondalista eroitettu 3 asuntotilaa, joitten pinta-ala on alle 0.5 ha:n, nimittäin Lill-Jäntans, R. N:o 4⁴, Erikstorp, R. N:o 4⁵, ja Lill-Jäntans II, R. N:o 4⁷. Jondal'in pinta-ala on nykyään 18.7863 ha ja R. N:o 4⁸.

Däbitsin kylään luettiin v. 1780 päätyneessä isojaossa vain 2 maakirjayksikköä, nimittäin Nygrannasin sotilasvirkatalo N:o 1 ja Wäfvarsin verotalo N:o 2. Edeliisen pinta-ala oli 134.87 ha ja jälkimmäisen 100.25 ha. Nygrannasin tila jaettiin ensin v. 1792 kahteen osaan N:ot 1¹ ja 1², mutta yhdistettiin vielä samana vuonna Nygrannas R. N:oksi 1³. Tätä valtion omistamaa tilaa on viime aikoina ruvettu käyttämään asutustarkoituksiin, kuitenkin pääasiallisesti kaupunkiväestön omakotitarpeen tyydyttämiseen. V. 1927 siitä aluksi tosin eroitettiin vain 4 tilaa, joista kahden pinta-ala oli alle 1 ha:n ja yhden 2.860 ha, R. N:ot 1^{4—7}. V. 1933 sensijaan toimitettiin samaan tarkoitukseen laajempi osittaminen. Tilan jälleläoleva osa, R. N:o 1⁸, jaettiin tällöin 28 tilaan. Näistä kaksi oli varsinaisia maanviljelystiloiksi tarkoitettuja asutustiloja, toinen Nygrannasin asutustila R. N:o 1⁹, 49.765 ha, ja toinen Furunäsin asutustila, R. N:o 1¹⁰, 23.190 ha. Kumpikin siirtyi yksityisille omistajille. Kolmas suurempi tila, »Däbits-Nygrannas Kronoskog», R. N:o 1³⁶, pinta-ala 51.864 ha, jäi valtiolle. Muut 25 tilaa, R. N:o 1^{11—35}, olivat asutustiloja. 21 tilan pinta-ala oli alle 1 ha:n, 3 tilan 1—2 ha:n välillä ja yhden tilan 2.710 ha. Rekisterinumeroista 1^{9—35} muodostettiin samalla uusi maakirjatalo Mangs'in verotalo N:o 4, jonka pinta-alaksi merkittiin 90.801 ha. Tähän maakirjataloon luetut tilat saivat myös uudet maarekisterinumerot, mitkä tulivat olemaan: Nygrannaksen asutustila R. N:o 4¹, Furunäsin asutustila R. N:o 4² ja sanotut 25 asutustilaa R. N:ot 4^{3—27}. Viimeksimainituista R. N:o 4²⁷, nimeltä Orrkärr, sijaitsee kylän ulkopuolella Hemtansin kylän piirissä. Tähän on yhdistetty toinen Däbitsin kylän tiloihin kuuluva ent. maapalsta, nimittäin Wäfvarsin verotalosta erotettuun R. N:oon 2¹ kuulunut palsta. Mangsin verotalon muodostamisen yhteydessä v. 1933 muodostettiin myös v. 1927 Nygrannasista eroitettut asutustilat, edellään mainitut R. N:o 1^{4—7}, omaksi maakirjataloksi, Fridalin verotalo N:o 3. Samalla näit-

ten tilojen rekisterinumerot muuttuivat, ollen nykyään R. N:ot 3¹—4. Myös Wäfvarsin verotalosta on aikojen kuluessa aina vs:ta 1906 lähtien eroitettu eräitä asuntotiloja, joitten pinta-ala on alle 1 ha:n. Näitten lukumäärä oli v:n 1936 alussa 9 ja rekisterinumerot 2⁸—8, 2¹⁰ ja 2¹²—13. Kantatilan, jonka nimi vuodesta 1922 on ollut Däbits, pinta-ala oli v:n 1936 alussa 96.339 ha ja R. N:o 2¹¹. Se on yksityisen omistama. Valtion hallussa täällä siis edelleen on sanottu »Däbits-Nygrannas Kronoskog»-niminen tila, R. N:o 1³⁶.

3. RAKENNUS- JA ASUNTO-OLOT.

Rakennus- ja asuntolaskenta, mikä Helsingin kaupungissa ja sen esikaupunki-alueilla v. 1930 toimitettiin, ulotettiin myös suurinta osaa nyt puheenaolevaa liitos- aluetta käsittäväksi. Laskenta suoritettiin nimittäin Grankullan kauppalassa sekä Viherlaakson ja Smedsbyn alueilla. Laskennan tuloksia esittävässä julkaisussa on tiedot kummastakin viimeksimainitusta alueesta yhdistetty, joten tässäkin ei ole mahdollista käsitellä näitä alueita erikseen. Sensijaan on tilastossa esitetty luvut erikseen kauppalasta ja mainituista sen »esikauppaloista».

Kauppalassa oli v. 1930 253 rakennettua kiinteistöä. Rakennukset olivat omalla maalla 251 tapauksessa ja vain 2 tapauksessa vuokramaalla. Viherlaaksossa ja Smedsbyssä oli samaan aikaan 98 rakennettua kiinteistöä, joista niinkään vain 2 vuokramaalla.

Kauppalassa oli lämmitettävien rakennusten luku 338 ja esikauppaloissa 130. Kauppalassa olevissa rakennuksissa oli 488 huoneistoa ja 2,073 huonetta, joista 473 huoneistoa ja 2,017 huonetta oli käytettyä. »Esikauppaloissa» oli 163 huoneistoa ja 525 huonetta, joista 145 huoneistoa ja 468 huonetta oli käytettyä.

Käytettyjen tai vuokrattujen mutta vielä käyttämättömien huoneistojen ja huoneiden ryhmityksestä hallintamuodon ja käyttötarkoituksen mukaan saatiin sanotussa laskennassa seuraavat tiedot:

Käyttö:	Huoneistoja				Huoneita			
	Omistajan hallussa	Osakkeen-omistajan hallussa	Vuokralaisen hallussa	Yht.	Omistajan hallussa	Osakkeen-omistajan hallussa	Vuokralaisen hallussa	Yht.
Kauppala:								
Vain asumiseen	197	—	212	409	1038	—	581	1619
Asumisen ohella muihin tarkoituksiin	18	—	8	26	234	—	51	285
Vain muihin tarkoituksiin	24	—	14	38	94	—	19	113
Yhteensä	239	—	234	473	1366	—	651	2017
Viherlaakso ja Smedsby:								
Vain asumiseen	71	—	62	133	294	—	135	429
Asumisen ohella muihin tarkoituksiin	4	—	2	6	16	—	6	22
Vain muihin tarkoituksiin	6	—	—	6	17	—	—	17
Yhteensä	81	—	64	145	327	—	141	468

Ylläesitetyt luvut tarjoavat jo mahdollisuuden eräitten vertailujen tekemiseen kauppalan ja sen ulkopuolella olevien asutusten rakennus- ja asunto-olojen välillä.

Todettakoon ensinnäkin, että Viherlaaksossa ja Smedsbyssä oli huoneistoja kolmasosa kauppalassa olevien huoneistojen lukumäärästä. Huoneita oli sensijaan vain neljäsosa. Suhdeluvuista voidaan päätellä, että huoneistot Viherlaakson ja Smedsbyn puolella ovat jonkun verran pienemmät kuin kauppalassa. Toiselta puolen havaitaan, että vuokrahuoneistot kauppalassa olivat jonkun verran yleisemmät kuin »esikauppaloissa». Käytetyistä huoneistoista oli kauppalassa 50.5 % omistajan käytössä ja 49.5 % vuokralaisten hallussa, kun vastaavat luvut Viherlaaksossa ja Smedsbyssä olivat 55.9 % ja 44.1 %. Kauppalan alueella olevista vuokrahuoneistoista lienee kuitenkin osa myymälähuoneistoja.

Kun edelläesitetyistä huoneistoja koskevista luvuista vähennetään muihin tarkoituksiin kuin asumiseen käytetyt huoneistot, siis myymälä- y.m. sentapaiset huoneistot, havaitaan, että asumiseen käytettyjä huoneistoja kauppalan alueella oli 390 ja »esikauppaloissa» 130. Nämä huoneistot ryhmittäytyivät huoneluvun ja niissä asuvien henkilöiden luvun mukaan seuraavasti:

Huoneistoja, joissa oli huoneita	Huoneistoja				Asukkaita			
	Kauppala		Viherlaakso ja Smedsby		Kauppala		Viherlaakso ja Smedsby	
	Luku	%	Luku	%	Luku	%	Luku	%
1	50	12.8	16	12.3	118	7.8	38	7.7
2	109	27.9	58	44.6	330	21.7	202	40.9
3	53	13.6	21	16.2	191	12.6	69	14.0
4	40	10.3	10	7.7	166	10.9	34	6.9
5	41	10.5	13	10.0	187	12.3	64	12.9
6	35	9.0	3	2.3	166	10.9	14	2.8
7	29	7.4	4	3.1	160	10.6	30	6.1
8 tai enem.	33	8.5	5	3.8	200	13.2	43	8.7
Yhteensä	390	100.0	130	100.0	1,518	100.0	494	100.0

Ylläesitetyt luvut antavat kauppalan asujamistosta jonkun verran toisen käsityksen kuin mikä yleensä on vallalla. Asujamistosta huomattava osa eli lähes 30 % asuu varsin pienissä huoneistoissa eli korkeintaan huoneen ja keittiön huoneistoissa. Tämänkokoisten huoneistojen luku on 40.7 % kaikkien huoneistojen lukumäärästä. Kauppalan väestö ei siten ole niin yksipuolisesti varakasta, suurissa omakotihuviloissa asuvaa väestöä kuin yleensä edellytetään. Kieltämätöntä kuitenkin on, että suurempi osa väestöstä kuin yleensä kaupungissa ja sen ympäristössä asuu suurissa huoneistoissa. Kauppalan ulkopuolella Viherlaaksossa ja Smedsbyssä on pienempien huoneistojen osuus huoneistokannasta jonkun verran suurempi kuin kauppalassa, eli 56.9 %. Tällaisissa huoneistoissa asui myös suurempi osa väestöstä kuin kauppalassa, eli 48.6 %. Kuitenkin asui täälläkin 30.5 % asukkaista suurissa huoneistoissa eli sellaisissa huoneistoissa, joissa on vähintään 4 huonetta ja keittiö. Tämä on verrattain korkea suhdeluku. Tämän sekä sen seikan huomioonottaen, että omissa huoneistoissaan eikä vuokrahuoneistoissa asuvia on enemmän kuin itse kauppalassa, antaa vuorostaan kauppalan ympäristön väestöstä varakkaamman kuvan kuin mitä varsinkin kauppalan asujamistolla on tästä asutuksesta.

Asunto-olot olivat sikäli niinhyvin kauppalassa kuin sen ympäristössä paremmat kuin yleensä kaupungin ympäristössä, että liika-asutusta oli vain nimeksi. Liika-asutuja huoneistoja oli kauppalassa v. 1930 vain 23 ja Viherlaaksossa ynnä Smedsbyssä

vain 14. Huoneita oli vastaavasti 28 ja 22. Keskimäärin asui 100 huonetta kohti kauppalassa 99 henkeä ja sen ympäristössä 124 henkeä. Nämäkin luvut osoittavat erittäin hyviä asunto-oloja.

4. VÄESTÖOLOJOT.

Eri suuruisissa huoneistoissa asuvien henkilöiden määrää osoittavassa taulukossa, mikä yllä esitettiin, on kauppalan asukasmäärä v. 1930 ilmoitettu 1,518 hengeksi sekä Viherlaakson ja Smedsbyn yhteensä 494 hengeksi. Nämä luvut edustavat kuitenkin vain asutuissa huoneistoissa asuneiden henkilöiden lukumäärää. Tähän tulee lisäksi erilaisissa laitoksissa y.m. asuvien henkilöiden lukumäärä. Läsnaoleva väestö oli sanottuna ajankohtana kauppalassa 1,823. Kauppalan ulkopuolella oli näin lasketun väestön lukumäärä kuitenkin melkein sama kuin asutuissa huoneistoissa asuvien lukumäärä eli 495. Koko silloisen laskenta-alueen läsnäoleva väestö oli siten 2,318. Kauppalassa todella asuvan väestön lukumäärä oli 1,834 ja esikauppaloissa asuvan 494. Kauppalan hengillekirjoitettu asukasluku oli suunnilleen samaan aikaan kuin väestölaskenta toimitettiin eli v:n 1931 alussa 1,684.

Kauppalan ja sen ympäristön sekavien kameraalisten olojen vuoksi ei ole mahdollista ilman erittäin yksityiskohtaisia tutkimuksia saada henkikirjoista luotettavia tietoja väestöolojen aikaisemmasta kehityksestä. Erittäinkin on osoittautunut vaikeaksi henkikirjasta erottaa asukasmäärää ennen kauppalan perustamista sillä alueella, joka v:sta 1920 lähtien tuli olemaan kauppalan alueena, sekä myöhemmin Viherlaakson asukasmäärää Bembölen ja Karvasbackan kylien koko asukasmäärästä. Oheellisessa taulukossa, joka esittää liitosalueen asukasmäärän kehitystä v:sta 1905 alkaen, täytyy senvuoksi esittää mainittujen kylien koko asukasmäärä. Ajalta ennen v:tta 1917, jolloin silloisen Grankullan taajaväkisen yhdyskunnan asukasmäärä ensi kerran jotenkin luotettavasti voidaan erottaa, sisältyy varsinaisen Grankullan asutuksen asukasmäärä vanhojen kylien asukasmäärään. Myöhemmiltä vuosilta sisältyy naapurikylien asukasmäärään myös sen Bembölen kylän osan asukasmäärä, mikä jää liitosalueen ulkopuolelle. Nämäkin luvut osoittanevat kuitenkin verrattain hyvin esikaupunkiasutuksen kasvamista, sillä ne vuotuiset lisäykset ja vähennykset, mitkä havaitaan näitten kylien asukasmäärässä, aiheutunevat lähinnä näitten kylien piirissä olevasta esikaupunkiasutuksesta.

Mainitun taulukon lukusarjoista voidaan m.m. havaita, että kauppalan asukasmäärä viime vuosina on pysynyt jotakuinkin ennallaan, ja että sensijaan se asukasmäärän lisäys, mikä liitosalueella kuitenkin on todettavissa, aiheutuu kauppalan ympäristössä olevan esikaupunkiasutuksen kasvamisesta. Kauppalan asukasmäärä on, kuten taulukosta havaitaan, v. 1935 kohonnut yli 1,800 hengen. Kauppalan naapurikylässä, Däbitsia lukuunottamatta, on asukasmäärä jonkun verran yli 1,000 henkeä. Liitosalueen asukasmäärän selvittämiseen on tästä vähennettävä se määrä, mikä asuu liitosalueen ulkopuolelle jäävässä osassa Bembölen kylää, noin 300 henkeä. Däbitsin kylän hengillekirjoitettu asukasmäärä v. 1935 oli 178 henkeä. Koko liitosalueen hengillekirjoitettu asukasmäärä v. 1935 oli siten noin 3,000 henkeä.

V. 1930 toimitetussa laskennassa hankittiin samoin kuin kaupungin muilta esikaupunkialueilta myös tämän alueen väestön ammatillisesta ryhmityksestä ja yhteiskunnallisesta asemasta eräitä tietoja. Koko laskenta-aluetta koskevat luvut on esitetty päämietinnössä (kts. mietintö N:o 1 siv. 88—89). Tässä erikoisselvityksessä on lähinnä aihetta verrata toiselta puolen kauppalan sekä toiselta puolen Viherlaakson ja Smedsbyn väestön ryhmitystä toisiinsa.

Hengillekirjoitettu väestö vv. 1905—1935.

Vuosi	A s u k a s l u k u						Lisäys (+) tai vähennys (—)		
	Gran- kulla	Kauppalan naapurikylät				Kauppala ja naapurikylät yhteensä	Kauppala	Naapuri- kylät yhteensä	Kauppala ja naapu- rikylät yht.
		Bem- böle	Karvas- backa	Smeds- by	Yht.				
1905	•	357	139	55	551	551	•	•	•
1906	•	374	148	63	585	585	•	+ 34	+ 34
1907	•	334	158	71	563	563	•	— 22	— 22
1908	•	372	203	70	645	645	•	+ 82	+ 82
1909	•	465	350	97	912	912	•	+267	+267
1910	•	504	459	122	1,085	1,085	•	+173	+173
1911	•	485	620	142	1,247	1,247	•	+162	+162
1912	•	571	712	153	1,436	1,436	•	+189	+189
1913	•	580	778	143	1,501	1,501	•	+ 65	+ 65
1914	•	598	805	171	1,574	1,574	•	+ 73	+ 73
1915	•	600	844	222	1,666	1,666	•	+ 92	+ 92
1916	•	647	899	188	1,734	1,734	•	+ 68	+ 68
1917	1,662	257	48	24	329	1,991	•	•	+257
1918	1,477	295	31	50	376	1,853	—185	+ 47	—138
1919	1,522	267	61	127	455	1,977	+ 45	+ 79	+124
1920	1,346	503	132	137	772	2,118	—176	+317	+141
1921	1,461	528	117	117	762	2,223	+115	— 10	+105
1922	1,395	549	138	103	790	2,185	— 66	+ 28	— 38
1923	1,518	580	147	106	833	2,351	+123	+ 43	+166
1924	1,568	622	139	120	881	2,449	+ 50	+ 48	+ 98
1925	1,651	735	145	161	1,041	2,692	+ 83	+160	+243
1926	1,578	727	182	171	1,080	2,658	— 73	+ 39	— 34
1927	1,557	674	149	121	944	2,501	— 21	—136	—157
1928	1,594	717	128	130	975	2,569	+ 37	+ 31	+ 68
1929	1,656	662	117	118	897	2,553	+ 62	— 78	— 16
1930	1,656	690	140	116	946	2,602	— 0	+ 49	+ 49
1931	1,684	748	172	149	1,069	2,753	+ 28	+123	+151
1932	1,677	720	172	134	1,026	2,703	— 7	— 43	— 50
1933	1,661	745	175	211	1,131	2,792	— 16	+105	+ 89
1934	1,766	701	159	205	1,065	2,831	+105	— 66	+ 39
1935	1,831	726	172	159	1,057	2,888	+ 65	— 8	+ 57

Väestön ryhmittäminen näillä alueilla ammatin mukaan oli seuraava:

A m m a t t i	Kauppala		Viherlaakso ja Smedsby	
	Henkeä	%	Henkeä	%
Maatalous	92	5.0	82	16.6
Teollisuus ja käsityö	334	18.2	194	39.3
Liikenne	155	8.4	22	4.5
Kauppa	304	15.6	41	8.3
Julkinen toiminta, vapaat ammatit	279	15.2	25	5.1
Kotitalous, sekatyöläiset ja muut	296	16.1	63	12.8
Ilman ammattia, ammatti tuntematon	376	20.5	66	13.4
Yhteensä	1,836	100.0	493	100.0

Silmiinpistäviä eroavaisuuksia kauppalan ja sen »esikauppaloitten» väestön ammat-
tiryhmittäksen välillä on ylläolevan taulukon mukaan m.m. se, että teollisuuden ja käsi-
työn palveluksessa olevia henkilöitä oli »esikauppaloissa» suhteellisesti huomattavasti
enemmän kuin kauppaloissa: Viherlaaksossa ja Smedsbyssä 39.3 % ja kauppalassa vain
18.2 %. Muissa suhteissa muistuttavat kauppalan ja sen ympäristön olot paljon toi-
siaan, kuitenkin sillä eroituksella, että sellaisten ammattien harjoittajia, jotka yleensä
edustavat parempaa taloudellista asemaa, kuten kaupan alalla toimivia sekä julkisessa
toimessa olevia ja vapaitten ammattien harjoittajia, kauppalassa oli suhteellisesti
runsaammin kuin ympäristössä. Sama koskee ryhmää, jota tilastossa kutsutaan ilman
ammattia oleviksi. Tähän ryhmään sisältynevät m.m. eläkkeennauttijat, joita siis
oli kauppalassa enemmän kuin ympäristössä.

Käsitystä, että kauppalan asujamisto on jonkun verran varakkaampaa väkeä
kuin sen ympäristön asujamisto, tukee tilasto väestön yhteiskunnallisesta asemasta.
Siitä voidaan esittää seuraavat luvut:

A s e m a a m m a t i s s a	Kauppala		Viherlaakso ja Smedsby	
	Henkeä	%	Henkeä	%
Itsenäisiä elinkeinonharjoittajia, päällystöä ja joh- tajia.....	298	16.2	98	19.9
Konttorihenkilökuntaa, virkamiehiä, teknillistä henkilökuntaa	521	28.4	45	9.1
Työntekijöitä, palveluskuntaa, työnjohtajia	641	34.9	284	57.6
Ilman ammattia, ammatti tuntematon	376	20.5	66	13.4
Yhteensä	1,836	100.0	493	100.0

Odottamatonta on, että siihen ryhmään, jota tilasto pitää yhteiskunnallisen ase-
man puolesta korkeimpana ryhmänä, eli itsenäisten elinkeinonharjoittajain ja pääl-
lystön ryhmään, kuului Viherlaaksossa ja Smedsbyssä suhteellisesti jonkun verran
enemmän henkilöitä kuin kauppalassa, edellisessä 19.9 % ja jälkimmäisessä 16.2 %.

Sensijaan oli se ryhmä, joka edustaa korkeampaa virkamiehistöä, kauppalassa suhteellisesti huomattavastikin suurempi kuin »esikauppaloissa», edellisessä 28.4 % ja jälkimmäisessä vain 9.1 %. Tilasto väestön asemasta ammatissaan tukee sitä jo esitettyä tosiasiaa, että työntekijäin ja työnjohtajain asemassa olevia oli Viherlaaksossa ja Smedsbyssä enemmän kuin kauppalassa, 57.6 % vastaten 34.9 %. Suurin osa tässä asemassa olevista »esikauppalainen» asukkaista asunevat Viherlaaksossa.

Koko tämän laskenta-alueen itsenäisistä ammatinharjoittajista olisi 238 hengellä eli 17.5 %:lla ollut toimensa kaupungissa. Nämä luvut ovat kuitenkin ilmeisesti harhaanjohtavat. Tosiasiallisesti lienee kaupungissa toimessa olevien lukumäärä huomattavasti suurempi sekä kauppalaan että sen ympäristön osalta. Kaupungissa toimessa oleviin on myöskin luettava valtionrautateitten palveluksessa olevat henkilöt, jotka verrattain yleisesti ovat valinneet varsinkin kauppalaan asuinsijakseen.

Asujamiston perheasemaa valaisee lopuksi seuraava taulukko:

P e r h e a s e m a	Kauppala		Viherlaakso ja Smedsby	
	Henkeä	%	Henkeä	%
Perheen päähenkilöitä ja yksityiset itsenäiset päähenkilöt:				
Miehiä	517	28.2	146	29.6
Naisia	602	32.8	98	19.9
Päähenkilöiden vaimot, joilla ei ole ammattia.....	238	13.0	82	16.6
Muut perheenjäsenet:				
yli 15 vuoden	146	7.9	38	7.7
alle 15 »	333	18.1	129	26.2
Yhteensä	1,836	100.0	493	100.0

Suurempia eroavaisuuksia on tämän tilaston mukaan kauppalaan ja »esikauppalaan» välillä kahdessa ryhmässä.

Jonkunverran huomiota herättää ensinnäkin se, että itsenäisten päähenkilöitten asemassa olevia naisia oli kauppalassa yleensäkin suhteellisen paljon ja myös enemmän kuin Viherlaaksossa ja Smedsbyssä. Selitystä tähän ei kuitenkaan ole vaikea löytää. On muitten esikaupunkien väestöolojen selvittelyssä käynyt ilmi, että myös muissa huvila-esikaupungeissa, joissa asuu pääasiallisesti varakasta väestöä, kotiapulaisten lukumäärä on suhteellisen suuri. Kotitalousapulaiset luetaan nimittäin tähän ryhmään. Kauppalassa oli v. 1930 kotitalousapulaisia ainakin 186 sekä Viherlaaksossa ja Smedsbyssä yhteensä 35.

Toinen sanotuista eroavaisuuksista on alle 15 vuotta olevien lasten lukumäärä. Näitä oli Viherlaaksossa ja Smedsbyssä 26.2 % koko väestöstä, kun niitä sensijaan kauppalassa oli vain 18.1 %. Ilmiö on tässä kohden sama kuin yleensä esikaupunkien väestön suhteessa kaupungin väestöön. Esikaupunkiväestö on yleensä lapsirikkaampaa kuin keskuksen väestö.

Kielellisellä pohjalla jakaantui kauppalaan väestö v. 1930 lopussa siten, että suomenkielisiä oli 543 eli 29.6 %, ruotsinkielisiä 1,234 eli 67.3 % ja muunkielisiä 57 eli 3.1 % kauppalassa asuvasta koko väestöstä. Viherlaakson ja Smedsbyn kohdalta olivat vastaavat luvut: suomenkielisiä 168 eli 34.0 %, ruotsinkielisiä 308 eli 62.4 % ja muunkielisiä 18 eli 3.6 %.

5. TALOUDELLISET OLOT.

Edelläesitetyt luvut kauppalan sekä sen pohjois- ja eteläpuolella olevan esikaupinkiasujamiston ammattiryhmyksestä valaisevat osaltaan myös paikkakunnan taloudellisia oloja.

Varsinaista maanviljelystä ei kauppalan alueella ole lainkaan eikä sitä tässä karrussa maastossa liene aikaisemminkaan ollut. Kun tästä huolimatta tilaston mukaan 5.0 % kauppalan asukkaista sai v:n 1930 lopussa toimeentulonsa maataloudesta, on tämä selitettävissä siten, että nämä henkilöt toimivat kauppalan alueella olevissa kauppapuutarhoissa. Grankulla ja sen ympäristö on nimittäin muodostunut erääksi kaupungin ympäristön huomattavimmista kauppapuutarhakeskuksista. Viherlaakssossa ja Smedsbyssä oli maataloudessa toimivien luku 16.0 % väestöstä. Nämäkin toimivat kauppapuutarhoissa, joita Viherlaakson alueella on 5. Kaikkiaan on kauppapuutarhoja kauppalassa ja sen ympäristössä 12. Huomattavin näistä on puutarharkkitehti *Paul Olssonin* kauppapuutarha. Tämä samoin kuin eräs toinen kauppapuutarha sijaitsee puoleksi kauppalan ja puoleksi Karvasbackan kylän alueella Koivuhovin pysäkin lähellä. Eräs kolmas puutarha on osaksi kauppalan, osaksi Smedsbyn kylän alueella. Kunnan raja kulkee siten näitten kauppapuutarhojen poikki.

Kauppalan ulkopuolella olevissa osissa liitosaluetta on sensijaan varsinaisella maataloudella vielä huomattava sija. Tämä koskee varsinkin Dävitšin kylää. Myöskin Smedsbyssä on vielä laajoja maanviljelysalueita. Täälläkin on yllämainittuja kauppapuutarhoja. Kuitenkin lyö verrattain varakas esikaupunkiasutus jo leimansa kylän taloudellisiin oloihin. Karvasbackan kylästä on mainittava, että sen pohjoisosassa myös vielä harjoitetaan jonkunverran maanviljelystä. Viherlaakson alueella tätä ei ole enää lainkaan.

Omaa teollisuutta ei paikkakunnalla ole, lukuunottamatta erästä Viherlaakson alueella toimivaa autokorjaamoa ja konepajaa, jonka työssä on noin 15 henkeä ja vuosituotannon arvo keskimäärin on noin 630,000 markkaa. Eräs teollisuuslaitos on, joka käyttää paikkakunnan nimeä, nimittäin Grankullan Saviteollisuus OY., mutta tämä teollisuuslaitos ei sijaitse nyt käsiteltävänä olevalla liitosalueella, vaan Leppävaaran liitosalueella Klobbskogin kylään kuuluvasta Vitikan talosta eroitettulla tilalla Tiilimaa, R. N:o 1¹⁸. Yhtiön keramiikkitehtaan henkilökunta asuu kuitenkin osaksi kauppalassa, osaksi Viherlaakson ja Smedsbyn alueilla.

Kauppalan taloudellisista oloista puhuttaessa ei voida jättää mainitsematta, että kauppalan alueella toimii useita yleishyödyllisiä laitoksia, jotka tavallaan lyövät leimansa myös kauppalan taloudellisiin oloihin. Näistä on ensimmäisenä mainittava Bad Grankulla-niminen sanatorio- ja talviurheilukeskus. Lisäksi on paikkakunnalla eräitä pienempiä lepokoteja. Huomattava laitos on myös Työväen Akatemia, jonka oppilaat asuvat laitoksella. Kauppalan alueella on myös eräitä verrattain suuria yksityisiä lastenkoteja, jotka ovat tarkoitettut muillekin kuin kauppalan omien jäsenten lapsille. Samoin on kauppalassa toimiva ruotsinkielinen yhteiskoulu oppilaskoteineen huomattavalta osalta tarkoitettu toisipaikkakuntalaisia varten.

Kauppalan ja sen ympäristöön muodostuneitten esikaupunkien väestöstä saa kuitenkin pääosa toimeentulonsa kaupungissa liikemiehinä, virkamiehinä ja työntekijöinä. Tässä suhteessa on erotus verrattain pieni kauppalan ja sen ympäristön asujamiston välillä.

Liitosalueen eri osien taloudellisia oloja valaisevat myöskin taksoituksessa kunnallisverotusta varten saadut tiedot tulojen jakaantumisesta eri tuloluokkiin. Tarkastelun pohjaksi voitane valita v. 1931 toimitetun taksoituksen tulokset, jotka siis koskevat v:n 1930 verotettuja tuloja. Tätä vuotta voitane pitää taloudellisessa suhteessa verrattain säännöllisenä vuotena.

Verotetut tulot liitosalueen eri osissa olivat sanottuna vuotena seuraavat:

Liitosalueen osa	Verotettuja tuloja						
	Talosta, tontista ja maasta		Elinkeinosta ja liikkeestä		Palkka- y. m. tulot		Yhteensä Smk.
	Smk.	%	Smk.	%	Smk.	%	
Grankullan kauppala ...	1,732,100	10.4	881,400	5.3	14,041,400	84.3	16,654,900
Viherlaakso (Bembölen osa)	n. 250,000	18.5	3,000	0.2	1,100,000	81.3	1,353,000
Karvasbackan kylä	234,400	27.0	2,000	0.2	630,800	72.7	867,200
Smedsbyn kylä	.	.	.	.	.	.	610,200
Dävitšin kylä	.	.	.	.	.	.	366,800
Koko alue	.	.	.	.	.	.	19,855,100

Verotettuja tuloja koskevia tietoja vaivaa niinhyvin ylläkäsitellyltä vuodelta kuin myöhemmin esitettävissä lukusarjoissa se puute, että Viherlaakson alueelta verotettuja tuloja ei erikseen voida saada luotettavasti selville. Espoon maalaiskunnan veroluettelot ovat nimittäin jaetut kylittäin ja kussakin kylässä on verotetut luettelut aakkosjärjestyksessä ilman osoitetta. Kun Viherlaakson alue, kuten on todettu, kuuluu osaksi Bembölen kylään, osaksi Karvasbackan kylään, kohtaa Viherlaakson alueella verotettujen tulojen erottaminen näitten kylien muitten verovelvollisten tuloista niin suuria vaikeuksia, että tällaisesta erottelemisesta täytyy luopua. Tarkkojen tietojen saaminen jaoitusmuutosten alaisiksi joutuvien Espoon kunnan osien verotetuista tuloista olisi tärkeätä m.m. jaoitusmuutokseen liittyvässä välinselvityksessä käytettävän n. s. yleisen jakoprosentin määräämiseksi. Karvasbackan kylään kuuluvan Viherlaakson osan verotettujen tulojen erittelemine ei tosin tältä kannalta ole niin tärkeätä, koska selvitysmiehen edempänä esitettävän ehdotuksen mukaan koko kylä tulisi liitettäväksi kauppalaan ja koko kylän verotetut tulot senvuoksi voidaan ottaa huomioon yleistä jakoprosenttia määrättäessä. Ylläolevassa samoin kuin edempänä esitettävissä taulukoissa onkin otettu huomioon koko Karvasbackan kylän verotetut tulot. Sensijaan on valitettavaa, että tarkkoja tietoja Bembölen kylään kuuluvan Viherlaakson osan tuloista ei ole saatavissa. Ylläolevassa taulukossa ja samoin edempänä on edellytetty, että Viherlaaksoon kuuluvasta Bembölen kylän osasta kertyy runsaasti puolet Bembölen kylän verotetuista tuloista. Tämä arvio on pikemmin liian alhainen kuin liian korkea ja muodostuu siten yleistä jakoprosenttia laskettaessa Espoon maalaiskunnalle jonkun verran edullisemmaksi, kuin jos laskelmat voitaisiin perustaa täsmällisiin lukuihin.

Seuraavassa taulukossa, jonka päätarkoituksena on selvittää verotetut tulot niissä osissa Espoon maalaiskuntaa, jotka ovat kunnasta eroitettavat, jotta yleinen jakoprosentti näitten lukujen perusteella voitaisiin määrätä, on esitetty vain kauppalan ympäristöalueitten verotetut tulot. Luvut koskevat vv. 1930—1934 toimitetuissa taksoituksissa todettuja tuloja eli vv:n 1929—1933 verotettuja tuloja. Verotetut tulot ovat tänä ajanjaksona kehittyneet seuraavasti:

V u o s i	Viherlaakso (Bembölen osa)	Karvas- backan kylä	Smedsbyn kylä	Dåvitsin kylä	Yhteensä
	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.	Smk.
1929	1,550,000	776,800	856,900	407,300	3,591,000
1930	1,356,000	867,200	610,200	366,800	3,200,200
1931	1,110,000	690,600	635,400	324,200	2,760,200
1932	985,000	469,700	610,200	208,600	2,273,500
1933	1,075,000	353,700	589,300	257,800	2,275,800

Jotta olisi mahdollista verrata ylläolevassa taulukossa lueteltujen alueiden yhteenlaskettuja verotettuja tuloja toisaalta kauppalan verotettuihin tuloihin, toisaalta Espoon maalaiskunnan kaikkiin verotettuihin tuloihin, esitetään vielä seuraava yhdistelmä:

V u o s i	Verotetut tulot Smk.				Kauppalan ympäristöalueet % Espoon kunnasta	
	Grankullan kauppalä	Espoon kunta	Kauppalan ympäristö		Dåvits muk. l.	Ilman Dåvitsia
			Dåvits mukaan luett.	Ilman Dåvitsia		
1929	17,536,900	57,099,200	3,591,000	3,183,700	6.3	5.6
1930	16,654,900	56,844,800	3,200,200	2,833,400	5.6	5.0
1931	15,426,600	49,554,800	2,760,200	2,436,000	5.6	4.9
1932	15,256,200	37,209,900	2,273,500	2,064,900	6.1	5.5
1933	15,907,300	35,506,200	2,275,800	2,018,000	6.4	5.7

Jos lasketaan verotettavien tulojen keskimäärät näiltä vuosilta ja verrataan eri sarakkeiden keskimääriä toisiinsa, havaitaan, että kauppalan ympäristöalueiden verotetut tulot olivat keskimäärin 6.0 % Espoon maalaiskunnan kaikista verotetuista tuloista, kun Dåvitsin kylä otetaan mukaan, ja 5.3 % ilman sitä. Kauppalan verotetuista tuloista olivat ympäristöalueiden verotetut tulot samana ajanjaksona edellisessä tapauksessa 17.5 % ja jälkimmäisessä 15.5 %.

6. GRANKULLAN KAUPPALAN HALLINTO.

Liitosalueen keskeisin osa on, kuten on tunnettua, v:n 1920 alusta ollut erotettu Espoon maalaiskunnasta itsenäiseksi kauppalaksi, Grankullan kauppalaksi. Kauppalan hallinnossa otettiin aluksi käytäntöön n. s. vanhoissa kauppaloissa noudatettu hallintojärjestelmä rahatoimikamareineen, mutta v:n 1931 alusta on täälläkin voimassa uusi joulukuun 9 päivänä 1927 annettuun lakiin perustuva kauppalanhallitusjärjestelmä.

Kauppalanvaltuustoon kuuluu 15 jäsentä. Toimikaudeksi 1934—1936 valituista valtuutetuista on 1 valittu suomenkielisten porvarillisten puolueiden, 12 ruotsinkielisten porvarillisten puolueiden ja 2 sosialidemokraattisen puolueen ehdokkaista. V:n 1933 joulukuussa toimitetuissa vaaleissa oli 988 äänioikeutettua. Näistä otti

vaaliin osaa 545. Äänioikeuttaan käyttäneistä 457 eli 84 % äänesti yhteistä porvarilista listaa ja 88 eli 16 % sosialidemokraattisen puolueen listoja.

Kauppalanhallitukseen kuuluu kauppalanjohtaja, vuosipalkka 60,000 markkaa, ja 6 jäsentä. Muita palkattuja viranhaltijoita on kauppalan kansliassa vain rahastonhoitaja, vuosipalkka 26,400 markkaa. Järjestys oikeuden puheenjohtajan palkkio on 5,400 markkaa.

Kauppalan alueella ovat nykyään seuraavat järjestyssäännöt voimassa:

Helmikuun 14 päivänä 1936 vahvistettu poliisijärjestys.

Marraskuun 7 päivänä 1917 vahvistettu rakennusjärjestys.

Elokuun 21 päivänä 1917 vahvistettu tiesääntö.

Helmikuun 17 päivänä 1916 vahvistettu palojärjestys. (Uusi palojärjestys on valmisteilla.)

Toukokuun 10 päivänä 1935 vahvistettu terveydenhoitojärjestys.

Mainittakoon myös, että kauppalan alueella on voimassa marraskuun 7 päivänä 1917 vahvistettu rakennussuunnitelma, jolla nyttemmin on asemakaavan oikeusvaikutus.

Kauppalan hallinnon laajuudesta ja taloudesta saa yleispiirteisen kuvan tarkastettaessa esim. v:n 1936 talousarvion pääluokkien ja osastojen loppusummaa. Nämä ovat seuraavat:

Menot:

	Smk.	%
I Kauppalan velat	107,600: —	7.0
II Kunnallishallinto	233,500: —	15.1
III Oikeuslaitos	3,800: —	0.2
IV Terveys- ja sairaanhoito	62,500: —	4.1
Köyhäinhoito	166,400: —	10.8
V Rakennuslautakunta	4,100: —	0.3
Palotoimi	25,100: —	1.6
VI Koulutoimi	185,000: —	12.0
Kirjastotoimi	14,300: —	0.9
VII Yleiset työt ja kiinteistöt	267,600: —	17.3
VIII Poistot	36,000: —	2.3
IX Sähkön jakelu	285,000: —	18.5
Tilapäiset menot	152,200: —	9.9
Yhteensä	1,543,100: —	100.0

Tulot:

I Hallinto	3,100: —	0.2
II Terveys- ja sairaanhoito (valtionapuja)	8,040: —	0.5
Köyhäinhoito (perintövero)	1,000: —	0.1
III Rakennustarkastus	1,000: —	0.1
IV Kiinteistöt	89,600: —	5.8
V Sekalaiset tulot	29,000: —	1.9
VI Korkotuloja	15,500: —	1.0
VII Kirjasto (valtionapuja)	5,600: —	0.4
VIII Sähkönjakelu	460,000: —	29.8
IX Edellisen vuoden säästö	50,000: —	3.2
Sekalaisia tuloja	84,000: —	5.4
Koiravero	8,000: —	0.5
Kunnallista tuloveroa	788,260: —	51.1
Yhteensä	1,543,100: —	100.0

Kauppalan talouden kehitystä kauppalan perustamisesta v:teen 1935 valaisevat seuraavat luvut:

V u o s i	Menoja kaikkiaan Smk.	Verotuksella koottava Smk.	Veroäyryltä kannettu Smk.
1920	509,262: 12	561,716: 40	7: 17
1921	2,159,626: 95	740,377: 40	7: 40
1922	2,350,431: 55	682,947: —	6: 50
1923	1,642,734: 29	657,198: —	6: 50
1924	1,587,248: 26	882,750: —	5: 90
1925	1,703,604: 80	937,113: —	6: 70
1926	1,450,320: 02	938,791: —	6: 40
1927	1,198,887: 22	903,786: —	6: —
1928	1,155,851: 05	982,798: —	5: 85
1929	1,261,257: 88	1,049,085: —	5: 60
1930	1,157,651: 47	960,922: —	5: 10
1931	1,449,615: 60	799,435: —	4: 80
1932	1,419,665: 20	771,330: —	5: —
1933	1,309,699: 40	762,810: —	5: —
1934	1,213,023: 50	795,365: —	5: —
1935	1,330,439: 20	830,822: —	4: 80

Veroäyryltä kannettu määrä on siten kauppalan koko toiminta-aikana voitu pysyttää alhaisena. Kauppala on tässä suhteessa ollut pääpiirteissään samassa asemassa kuin Kulosaaren maalaiskunta. Kaupungin ympäristössä olevista maalaiskunnista on ainoastaan Huopalahden maalaiskunta ollut tässä kohden edullisemmassa asemassa kuin Grankulla.

Kauppalan taloudellisen aseman selvittämiseksi julkaistaan tässä vielä kauppalan omaisuustase v:n 1934 lopulta:

V a r a t:	Smk.
Käteisiä varoja ja talletuksia	800,428: 75
Tulojäämät	78,835: —
Verojäämät	39,893: 35
Osakkeet	100: —
Kiinteistöt	705,529: 77
Tiemaat	100: —
Kirjasto	500: —
Irtaimisto	500: —
Yhteensä	1,625,886: 87

V e l a t:

Lainat	575,000: —	
Rahastot:		
S. Bensow'in rahasto	46,909: 41	
Stockmannin rahasto	200,000: —	
Kansakoulurakennusrahasto	340,000: —	
Hautausmaarakennusrahasto	10,447: —	597,356: 41
Varattuja varoja		298,416: 50
Vuoden ylijäämä		155,113: 96
	Yhteensä	1,625,886: 87

7. ESIKAUPUNKIALUEIDEN ASEMA ESPOON MAALAISKUNNAN HALLINNOSSA.

Kauppalan alueen ulkopuolelle muodostuneen esikaupunkiasutuksen vaikutusvalta Espoon maalaiskunnan hallinnossa on jo väestön vähälukuisuudenkin vuoksi jäänyt sängen pieneksi. Tässä kohden on esim. Viherlaakson asema aivan toinen kuin Espoon maalaiskunnan piirissä olevan Leppävaaran ja Kilon asemanseutujen esikaupunkien. Viherlaakson alueen asujamistolla ei ole edustajaa kunnanvaltuustossa. Sensijaan on kylläkin yksi tällä alueella asuva henkilö kunnallislautakunnan jäsen. Hän edustaa lähinnä suomenkielisiä porvarillisia. Smedsbyn kylästä on yksi henkilö valtuuston jäsen. Hän on valittu ruotsalaisen kansanpuolueen listoilta.

Kunnallislautakunnan piirijaossa kuuluu Viherlaakson alue seitsemänteen piiriin eli n. s. Bembölen piiriin. Piiriin kuuluvat paitsi Bembölen ja Karvasbackan kylä kokonaisuudessaan myös Kvarnby, Glomsin ja Oitansin kylät sekä Lövkulla ja Korsbacka-nimiset alueet. Smedsby ja Dämits kuuluvat kolmanteen piiriin eli n. s. Kilon piiriin yhdessä Kilon asemanseudun kylien ja tilojen kanssa.

8. KANSAKOULUOLOT.

Liitosalueen kansakouluolot ovat sikäli erikoislaatuiset, että liitosalueen keskeimmällä osalla, Grankullan kauppalalla, ei toistaiseksi ole omia kansakouluja. Kauppala on kansakouluun pyrkivien oppilaiden vähälukuisuuden vuoksi v:n 1937 syyslukukauden alkuun vapautettu velvollisuudesta pitää kansakouluja. Kauppala on tähän asti huolehtinut oppivelvollisuuden täyttämisestä ensiksikin siten, että se on vuosittain avustanut kahta kauppalan alueella toimivaa yksityistä kansakoulua. Eräs yksityinen suomenkielinen kansakoulu on nimittäin viime vuosina saanut avustusta 9,000 markkaa. Erään yksityisen ruotsinkielisen lastenkodin kansakoulua ja tämän jatkoluokkaa on kauppala taas avustanut 32,000 markalla vuodessa. Lisäksi kauppala on sopinut Espoon maalaiskunnan kanssa siitä, että kauppalan kansakouluoppilaat korvausta vastaan saavat käyttää tämän kunnan kouluja kauppalan ympäristössä. Tähän tarkoitukseen on kauppalan talousarviossa ollut varattuna 21,000 markkaa. Kansakouluopetuksen tarvetta vähentäneen osaltaan se, että kansakouluiässä olevia oppilaita käy myös Grankullan yksityisessä ruotsinkielisessä yhteiskoulussa. Kauppala avustaa tätä koulua 110,000 markalla vuodessa. Kauppala suunnittelee kuitenkin kahden kansakoulutalon rakentamista ja kumpaakin varten on varattu koulutontti sekä jonkun verran rakennuspääomaa. Suomenkielinen kansakoulu suunnitellaan sijoitettavaksi kauppalan koillisosaan lähellä Viherlaakson aluetta ja ruotsinkielinen lounaisosaan lähelle Koivuhovin pysäkin seutua.

Kauppalan ympäristö Espoon maalaiskunnan puolella kuuluu neljään eri kansa-

koulupiiriin. Nämä ovat Bemböle-Viherlaakson suomenkielinen piiri, joka käsittää osan Bembölen kylää (Juus, Kavall ja Emmilä), Karvasbackan, Kvarnbyn, Träsk-
ändan ja Gammelgårdin kylät kokonaisuudessaan, Bemböle—Gröndalin piiri, joka käsittää saman alueen, Karvasbackan kylää lukuunottamatta, Bembölen ruotsin-
kielinen piiri, johon liitosalueesta kuuluu Karvasbackan kylä, ja Smedsbyn ruotsin-
kielinen piiri, joka liitosalueesta käsittää Smedsbyn ja Däbitsin kylät sekä Leppävaaran
liitosalueesta lisäksi Klobbskogin kylä. Liitosalueesta kuuluvat Jondal Bembölen
kylästä sekä Smedsbyn ja Däbitsbyn kylät nykyään Mankaan suomenkieliseen piiriin.

Bembölen-Viherlaakson suomenkielisen piirin koulu sijaitsee Bem-
bölen kylään kuuluvasta Juusin verotalosta N:o 1 eroitettulla Vårgård N:o 4-nimisellä
tilalla, R. N:o 1¹¹⁹. Tilan pinta-ala on 14,600 m². Selvitysmiehen käyttämä arvio-
mies, arkkitehti *Akseli Toivonen*, on arvioinut tilan arvon 5 markan mukaan m²:ltä
pyörein luvuin 73,000 markaksi. Rakennukset ovat valmistuneet v. 1922 ja ovat
tydyttävässä kunnossa olevia puurakennuksia. Kaksikerroksisen koulu- ja asuin-
rakennuksen kuutiosisältö on 1,308 m³. Sen yksikköarvoksi on arviomies asettanut
170 markkaa m³:ltä. Sen arvo on siten 222,000 markkaa. Ulkokuonerakennuksen
arvon on arviomies arvioinut 20,000 markaksi. Koko kiinteistön arvo on siten näin
laskettuna 315,000 markkaa. Sen kirjanpitoarvoksi on v:n 1933 tilinpäätökseen mer-
kitty 255,000 markkaa. Rakennukset on kuitenkin palovakuutettu 370,000 markasta.
Rakennuksessa on, paitsi kouluhuoneistoja, suomenkielisen ala- ja yläkoulun sekä
ruotsinkielisen yläkoulun opettajain asunnot.

Bemböle-Gröndalin ruotsinkielisen piirin yläkoulu on sijoit-
tettu samaan rakennukseen kuin vastaavan suomenkielisen piirin ylä- ja alakoulu.
Sensijaan on alakoulu sijoitettu toiseen kiinteistöön. Bembölen kylään kuuluvasta
Kavallin tilasta on eroitettu 2,150 m²:n tila, Solvalla, R. N:o 8⁴³. Tilaa rakennuksi-
neen, mitkä ovat valmistuneet v. 1915, käytettiin aikoinaan yksityistä lastentarhan
tapaista pikkukoulua varten. Kiinteistö on aikoinaan siirtynyt kunnalle, joka nykyään
pitää tässä talossa sanottua kansakoulun alakoulua. Koulua kutsutaan Bemböle-
Solvallan kouluksi. Paitsi alakoulua toimii talossa edelleen yksityinen lastentarha.
Samoin käyttää talon yhtä huonetta sekä suomen- että ruotsinkielinen yläkoulu
poikien veistosalina. Koulutontin arvo on 7 markan mukaan m²:ltä 15,000 markkaa.
Päärakennuksen kuutiolavuus on 950 m³. Jos sen yksikköarvoksi asetetaan, kuten
yllämainittu arviomies on tehnyt, 165 markkaa m³:ltä, saadaan sen arvoksi 157,000
markkaa. Rakennuksessa, joka on kaksikerroksinen puurakennus ja tyydyttävässä
kunnossa, on myös asuinhuoneisto ruotsinkielisen alakoulun opettajaa varten.
Kiinteistön arvoon on laskettu myös kaivon arvo, 2,000 markkaa, joten kiinteistön
koko arvo arviomiehen arvion mukaan on 174,000 markkaa. Kunnan omaisuusluette-
loon v:lta 1933 on kiinteistön arvoksi merkitty vain 105,750 markkaa.

Smedsbyn ruotsinkielisen piirin koulu sijaitsee aivan kauppalan
etelärajan ulkopuolella Smedsin tilasta eroitettulla tilalla, Smedsby Folkskola, R. N:o
3⁶³. Koulutontin pinta-ala on 2,770 m² ja arvo 8 markan mukaan m²:ltä laskettuna
pyörein luvuin 22,000 markkaa. Tontti on aikoinaan lahjoitettu kunnalle koulutar-
koituksiin. Koulurakennukset ovat v:lta 1909. Päärakennus, jossa myös on opettajain
asunnot, on puusta ja tyydyttävässä kunnossa. Sen kuutiolavuus on 1,390 m³
ja arvo 180 markan mukaan m³:ltä laskettuna 250,000 markkaa. Tontilla on lisäksi
halkovaja ja käymälärakennus, arvo 12,000 markkaa, sauna, arvo 7,500 markkaa, ja
kaivo, arvo 2,500 markkaa. Koko kiinteistön arvo on siten arviomiehen laskelmien
mukaan 294,000 markkaa. Kunnan kirjoihin v:lta 1933 oli kiinteistön arvo merkitty
231,170 markaksi. Jos kiinteistön arvosta, kuten selvitysmies välin selvitysehdo-
tussa tulee esittämään, vähennetään koulutontin arvo, saadaan kiinteistön arvoksi
272,000 markkaa.

Mitä näitten koulujen irtaimiston arvoon tulee, niin on Bemböle-Viherlaakson
koulun irtaimisto kunnan irtaimistoluetteloon merkitty 19,868 markan, Bemböle-

Gröndalin yläkoulun 12,115 markan, Bemböle-Solvallan alakoulun 6,762 markan ja Smedsbyn koulun 39,332 markan arvoiseksi. Näitten koulujen irtaimiston arvo on siten yhteensä 78,077 markkaa.

Bembölen koulupiirin koulu, johon piiriin Karvasbacka virallisesti kuuluu, sijaitsee Bembölen kylän kantaosassa liitosalueen rajojen ulkopuolella. Karvasbackan kylästä käy kuitenkin vain harvoja lapsia tässä koulussa. Eräät käyvät Viherlaakson alueen kouluissa, eräät, varsinkin Koivuhovin tienoilla, Espoon maalaiskunnan suoritamasta korvauksesta Grankullan kauppalassa olevissa yksityisissä kansakouluissa. Näissä käy myös eräitä Smedsbyn koulupiirin oppilaita. Kun vuorostaan, kuten aikaisemmin on mainittu, osa kauppalan kansakouluiässä olevia lapsia käy Espoon maalaiskunnan kansakouluissa, havaitaan, että kansakouluolot ja nimenomaan piirijako kauppalassa ja sen ympäristössä eivät ole käytännöllisen tarpeen vaatimalla kannalla.

Liitosalueen kouluissa on seuraavat opettajamäärät: Bemböle—Viherlaakson suomenkielisellä koululla yläkoululla 1 ja alakoululla 1 opettaja, vastaavan ruotsinkielisen piirin yläkoululla samassa koulutalossa kuin edellämainittu koulu 1 opettaja, Bembölen—Solvallan alakoulussa 1 opettaja ja Smedsbyn koulussa yläkoululla 1 ja alakoululla 1 opettaja.

Espoon maalaiskunnan kansakouluja varten palkattu koululääkäri ja kaksi kouluhoitajataarta harjoittavat toimintaansa myös tässä puheenaolevissa kouluissa.

Oppilaitten lukumäärä liitosalueella olevissa Espoon maalaiskunnan kansakouluissa oli lukuvuotena 1933—1934 seuraava: Bemböle-Viherlaakson suomenkielisessä koulussa, yläkoulussa 18 ja alakoulussa 16 eli yhteensä 34, Bemböle-Gröndalin yläkoulussa 35 ja Bemböle-Solvallan alakoulussa 12 eli yhteensä näissä kouluissa 47, sekä Smedsbyn koulussa yläkoulussa 33 ja alakoulussa 17 eli yhteensä 50. Smedsbyn koulun oppilasmäärään sisältyy eräitä oppilaita Klobbskogin kylästä ja siis liitosalueen ulkopuolelta. Tässä mainittujen koulujen oppilasmäärä oli siten kaikkiaan 131.

Espoon maalaiskunnan menot ja tulot tässä puheenaolevista kauppalan ympäristössä olevista kansakouluista olivat v. 1933 seuraavat:

Menojen ja tulojen laatu	Bemböle- Viherlaakson suom. koulu Smk.	Bemböle- Gröndalin ruots. yläk. Smk.	Bemböle- Solvallan alakoulu Smk.	Smedsbyn ruotsink. koulu Smk.	Yhteensä Smk.
Menot:					
Opettajain palkat	29,850: —	18,750: —	12,648: —	32,185: 50	93,433: 50
Rakennusten kunnossapito	2,745: 65	488: 50	1,005: 70	1,548: 65	5,788: 50
Koulukalusto	88: 05	386: 60	8: —	62: 85	545: 50
Opetusvälineet	80: 80	13: 60	96: 55	19: 50	210: 45
Oppikirjat	101: 50	489: 40	329: 40	919: 35	1,839: 65
Oppilaitten muut koulutarvikk...	296: 30	348: 70	67: 70	1,088: 45	1,801: 15
Oppilaiden terveydenhoito	1,419: 10	1,480: 80	—	1,542: 50	4,442: 40
Oppilaiden saatto	—	—	—	—	—
» ravinto	401: —	695: 80	876: 10	1,419: 60	3,392: 50
» vaatetus	1,406: 95	1,128: 55	1,136: 60	4,186: 10	7,858: 20

Menojen ja tulojen laatu	Bemböle- Viherlaakson suom. koulu Smk.	Bemböle- Gröndalin ruots. yläk. Smk.	Bemböle- Solvallan alakoulu Smk.	Smedsbyn ruotsink. koulu Smk.	Yhteensä Smk.
Luontoisetujen korvaus	2,580: —	1,790: —	1,040: —	1,821: 50	7,231: 50
Lämpö ja valo	2,603: 80	3,018: 10	1,237: 50	5,539: 70	12,399: 10
Siivous	736: 05	296: 75	1,366: 50	855: 40	3,254: 70
Vuokrat	—	—	—	—	—
Sekalaiset menot	1,328: —	672: 15	176: 80	228: —	2,404: 95
Taloudenhoitajan palkka	—	250: —	—	—	250: —
Yhteensä	43,637: 20	29,808: 95	19,988: 85	51,417: 10	144,852: 10
Tulot:					
Valtionapu opettajain palkkauk- seen	29,850: —	18,750: —	12,648: —	32,185: 50	93,433: 50
» rakennusten kun- nossapitoon	2,150: —	2,750: —		2,570: —	7,470: —
» oppilaiden tarvik- keisiin	265: 20	558: 70	264: 70	1,338: 55	2,427: 15
» muihin menoihin ...	2,263: 95	2,844: 90		4,820: 35	9,929: 20
Muita tuloja	—	—	—	—	—
Yhteensä	34,529: 15	37,816: 30		40,914: 40	113,259: 85

Kunnan menot näistä kouluista olivat siten sanottuna vuotena Smk. 144,852: 10 ja tulot Smk. 113,259: 85. Erotus Smk. 31,592: 25 jäi siten kunnan verotuloilla peitettäväksi. Kunnan kansakoulujen nettomenoista, jotka v. 1933 olivat Smk. 294,969: 15, olivat tässä käsitellyn liitosalueen kansakoulujen nettomenot 10.7 %. Kunnan kansakoulujen oppilasmäärästä, mikä v:n 1933 lopussa oli 1,147, oli tämän liitosalueen omien oppilaitten määrä 11.4 %. Lakimääräisiä valtion lainoja tässä puheena olevia kansakoulurakennuksia varten ei ole.

9. KÖYHÄINHOITO.

Espoon maalaiskunnan köyhäinhoidosta on eräitä yleisiä tietoja Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä. Tässä voidaan senvuoksi viitata tähän selvitykseen (kts. mietintö N:o 14 sivut 23—26).

Kunnan jaossa köyhäinhoitopiireihin muodostaa Viherlaakso eräitten muitten kauppalan pohjoispuolella olevien kylien kanssa kunnan seitsemännen eli Bembölen köyhäinhoitopiirin. Tähän kuuluvat samat kylät ja alueet kuin aikaisemmin mainitussa kunnallislautakunnan piiri- jaossa samannimiseen piiriin. Kauppalan eteläpuolella ovat Smedsbyn ja Däbitsin kylät kuuluvat, kuten Leppävaaran erikoisselvityksessä on mainittu, kunnan kolmanteen köyhäinhoitopiiriin eli Kilon piiriin.

Kuten Leppävaaran erikoisselvityksessä myös on mainittu, ei ole mahdollista saada luotettavaa selvitystä siitä, miten Espoon maalaiskunnan köyhäinhoitoavun tarvitsijat jakaantuvat kunnan eri osien kesken. Näin ollen ei myöskään voida esittää

täsmällisiä lukuja siitä, kuinka monta köyhäinhoitotapausta viime vuosina on esiintynyt Espoon maalaiskuntaan kuuluvassa osassa tätä liitosaluetta. Yleisesti tunnettua kuitenkin on, että Viherlaakson väestön keskuudessa on suhteellisen vähän köyhäinhuoltoavun tarvitsijoita. Kunnalliskodissa hoidettuja on viime vuosina yleensä ollut noin 3, vakinaisia kotiaavustuksen saajia on ollut noin 10 ja tilapäisen avustuksen saajia jonkun verran enemmän. Kunnan lastenkodissa hoidettuja on tältä alueelta ollut 6—8 lasta vuodessa. Karvasbackan ja Smedsbyn kylässä on vain harvoin ollut köyhäinhuollon nauttijoita. Dävitsin kylässä asuu sensijaan hieman enemmän sellaisia henkilöitä, jotka ovat olleet köyhäinhuollon tarpeessa.

Grankullan kauppala on vieläkin suuremmassa määrin kuin sen ympäristö säästynyt köyhäinhuoltorasitukselta. V:n 1936 talousarviossa on edellytetty, että vakinaiset ja tilapäiset avustukset nousevat 120,000 markkaan. Avustuksensaajia on viime vuosina ollut 63, tilapäiset avunsaajat tähän luettuna. Avustuksensaajain vähälukuisuus johtuu luonnollisesti asujamiston yleensä hyvästä taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta. Täällä, kuten Kulosaaressakin, on huomattavin ryhmä avustuksensaajia ent. kotiapulaisia tai näiden aviottomia lapsia. Näissä oloissa on selvää, että kauppalalla ei ole omaa kunnalliskotia. Sensijaan on kauppala varannut itselleen 2 paikkaa Kirkkonummen kunnalliskodissa, mistä menot on arvioitu 2,200 markaksi vuodessa. Myös on kauppalalla 7 osuutta Tammisaaren piirimielisairaалassa, josta vuotuiset menot arvioidaan 22,400 markaksi. Kauppalan koko köyhäinhuollon menoarvio, johon myös on luettu vuosimenot 3 paikasta Mjölbollstadin parantolassa, 7,200 markkaa, on v:n 1936 talousarvion mukaan 166,400 markkaa.

10. TERVEYDEN- JA SAIRAANHOITO.

Myöskin Espoon maalaiskunnan terveyden- ja sairaanhoitoon nähden viitataan siihen yleiskatsaukseen, mikä asiasta on esitetty Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö N:o 14 sivut 21—23). Grankullan liitosalueeseen kuuluvat osat Espoon maalaiskuntaa käyttänevät maalaiskunnan kunnallissairaалaa enemmän kuin Leppävaaran liitosalueen väestö ja todennäköisesti suhteellisesti yhtä runsaasti kuin kunnan muu väestö.

Grankullan kauppalalla ei ole omia sairaaloita. Kulkutautipotilaitten hoidosta on Espoon maalaiskunnan kanssa sovittu siten, että kauppala saa sijoittaa kulkutautipotilaansa kunnan kulkutautisairaalaan ja maksaa tästä oikeudesta hoitopäivämaksujen lisäksi 10,000 markkaa vuodessa. Kauppalalla on sensijaan oma lääkäri ja kätіlö.

11. ASEMAKAAVA- JA TIEOLLOT.

Liitosalueelle syntynyttä kaupunkimaista asutusta on järjestetty ainoastaan kauppalan alueella. Kauppalalle on, kuten aikaisemmin on mainittu, vahvistettu rakennussuunnitelma ja rakennusjärjestys, joita myös kauppala rakennettaessa on noudatettu. Rakennustoiminta kauppalassa ei tämän vuoksi anna aihetta huomautuksiin. Rakennussuunnitelma, jota asemakaavalain voimaannastuttua noudatetaan asemakaavana, on kuitenkin eräissä suhteissa havaittu epätarkoituksenmukaiseksi. M.m. on tieverkosto eräissä kohden muutosten tarpeessa. Kauppalanvaltuusto on myös jo puolestaan alustavasti hyväksynyt uuden asemakaavan. Samoin on rakennusjärjestys yleisen rakennussäännön voimaannastuttua osoittautunut vanhentuneeksi ja olisi se saatettava sopusointuun uuden asemakaava- ja rakennuslainsäädännön kanssa.

Samoin ovat tielot järjestetyt ainoastaan kauppalan alueella. Teitten rakentamisesta ja kunnossapidosta on annettu määräyksiä aikaisemmin mainitussa tiesäännössä. Tämän mukaan kauppala voi ottaa ja on myös laajassa mitassa ottanutkin rakentaak-

seen ja kunnossapitääkseen rakennussuunnitelmaan merkityt tiet. Tarkoitukseen käytetään vuosittain noin 200,000 markkaa. Tiesäännön mukaan kauppalalla voi sopia tontinomistajain kanssa kauppallalle suoritettavasta korvauksesta teiden kunnossapidosta. Kauppala hoitaakin nykyään kaikki kauppalan alueella olevat tiet, kantaen tonttien omistajilta n.s. tieveroa 2.5 penniä tontin neliömetriltä. Tätä tieveroa kertyy kauppallalle nykyään noin 80,000 markkaa vuodessa. Myöskin tiesääntö on nyttemmin katsottava vanhentuneeksi, eikä se vastaa asemakaavalain määräyksiä katujen rakentamisesta kauppalassa.

Esikaupunkialueilla kauppalan ympäristössä ovat sensijaan niinhyvin rakennustoiminta kuin tieolot säännöstelemättä. Maanomistajat myyvät ja eroittavat yleensä asuntotiloja vailla järjestelmällisyyttä, noudattaen ohjeinaan ostajain toivomuksia. Asuntotonttien muoto ja koko ovatkin tämän vuoksi suuresti vaihtelevat, ja pääsy yleisiltä teiltä tonteille on usein jäänyt varsin epätydyttäväksi. Kun tontit kuitenkin yleensä ovat verrattain suuret, ei suoranaisia terveydellisiä haittoja tonttien järjestämättömyydestä osittamisesta ja rakentamisesta toistaiseksi ole syntynyt.

Asuntotonteille yleisiltä teiltä johtavien teiden rakentaminen ja kunnossapito on, milloin tiemahdollisuuksia on järjestetty, näillä esikaupunkialueilla niinhyvin kauppalan pohjois- kuin eteläpuolella asianomaisten tientarvitsijain huolena. Sekä teitten laatu että niitten kunnossapito on tämän vuoksi varsin vaihteleva ja tyydyttää usein vain kaikkein välttämättömimmät vaatimukset.

Paikallisen asutuksen omien teiden tarvetta vähentää niin hyvin Viherlaakson alueella kuin Smedsbyssä ja Karvasbackassa kauppalan eteläpuolella eräitten yleisten teiden olemassaolo.

Mitä ensinnäkin Viherlaakson alueeseen tulee, niin kulkee Turun valtamaantie pituussuuntaan alueen läpi. Sitä on Viherlaakson alueella n. 1,800 metriä. Tietä jatkuu kauppalan alueella 750 metrin ja Karvasbackan kylän pohjoisosassa 950 metrin pituudelta. Kaikkiaan on siten liitosalueella Turun valtamaantietä 3,500 metriä. Valtamaantieltä eroaa alueen itärajan välittömässä läheisyydessä ensin tie Grankullan kauppalaan. Tätä tietä on Viherlaakson alueella noin 800 metriä ja sen pitää kunnossa Grankullan kauppalalla. Vähän edempänä eroaa valtamaantieltä kylätie Träskändan kylään, missä se yhtyy Bembölen-Vantaan valtion maantiehen. Tätä tietä on liitosalueella n. 500 metriä. Sitä kunnossapitää nykyään tiekunta, jossa myös Viherlaakson maanomistajat ovat osallisina.

Smedsbyn ja Dävitšin kylistä suuntautuu liikenne kauppalaan näitten kylien kautta kulkevaa kylätietä, joka Dävitšin kylässä yhtyy Espoo-Kilo-nimisen tiekunnan ylläpitämään tiehen, joka on vedetty Kilon asemalta suuressa kaaressa etelään päin Espoon asemalle. Kauppalan rajalta rautatieaseman eteläpuolella on tätä tietä 2,000 metriä. Tietä ylläpitää tiekunta, johon kuuluvat Smedsbyn ja Dävitšin kylien maanomistajat. Smedsbyn ja Dävitšin kylien piirissä olevia tilusteita ei tässä ole tarpeellista selostaa. Karvasbackan kylän eteläosassa on vain maanomistajien yksityisesti rakentamia teitä, jotka muodostavat lyhyitä jatkoja kauppalan alueella oleville teille.

12. PALOTOIMI.

Palosammutustoimesta sekä kauppalassa että sen esikaupunkialueilla huolehtii Grankullan F.B.K.-niminen vapaaehtoinen palokunta. Tämä saa kauppallalta n. 20,000 markan vuosivastuun. Espoon maalaiskunnan ja palokunnan välillä on olemassa sopimus sammutusavun antamisesta esikaupunkialueille, josta kunta myös suorittaa palokunnalle korvausta.

Grankullan F.B.K:n miesvahvuus on 50 miestä. Hälytys tapahtuu moottorisireenillä. Palokunnalla on käytettävänä kolme moottoriruiskua, nimittäin 1 käsi-ruisku ja 2 autoruiskua. Ruiskujen yhteinen vesiteho on n. 1,000 l/m. Letkuja on 3

tuuman 300 metriä ja 2 tuuman 1,200 metriä. Palokunnalla on oma talo ja kalustovaja. Kiinteistön arvo on 250,000 markkaa ja palokaluston arvo 80,000 markkaa. Velkaa on palokunnalla n. 180,000 markkaa.

13. SÄHKÖKYSYMYKSI.

Kauppalalla on oma kunnallinen sähkölaitos. Laitos ostaa virran Esbo Elektriska AB.-nimiseltä yhtiöltä, joka vuorostaan saa virtansa kaupungin sähkölaitokselta. Kauppalan sähkölaitos siis harjoittaa vain virran jakelua. Laitoksen toiminta ei rajoitu yksinomaan kauppalan alueeseen, vaan myy se virtaa koko sille kauppalan ulkopuolella olevalle osalle liitosaluetta, mikä on Turun maantien eteläpuolella, siis tällä rajoituksella Viherlaakson alueelle sekä Karvasbackan, Smedsbyn ja Däbitsin kyliin ynnä myös Grankullan Saviteollisuus OY:n keramiikkitehtaalle Klobbskogin kylässä. Valaistusvirran hinta on nykyään Smk. 4:— kWh. Turun maantien pohjoispuolella olevissa Espoon maalaiskuntaan kuuluvissa osissa liitosaluetta hoitaa yllämainittu yhtiö myös virran jakelun.

14. ASUTUSTOIMINTA.

Espoon maalaiskunnan asutuslautakunnan toiminta on kohdistunut eräaseen osaan liitosaluetta. V:sta 1931 lähtien on asutuslautakunta välittänyt verrattain runsaasti valtion asutuslainoja Däbitsin kylään Nygrannarsin tilan maille muodostuneelle omakotialueelle. Asutuskassan suuruudesta on eräitä tietoja Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö N:o 14 sivu 28).

15. ALOTTEET KAUPPALAN ALUEEN LAAJENTAMISEKSI.

Alotteita Grankullan kauppalan ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamiseksi liittämällä kauppalaan eräitä sen pohjois- ja eteläpuolella olevia alueita, on selostettu päämietinnössä (kts. mietintö N:o 1 sivut 238—239). Tässä mainittakoon ainoastaan, että alotteet koskevat lähinnä Viherlaakson alueen sekä Smedsbyn ja Karvasbackan kyliin muodostuneen esikaupunkiasutuksen liittämistä kauppalaan. Lisäksi on tehty aloite erään tässä erikoisselvityksessä toistaiseksi vain sivumennen kosketellun alueen, nimittäin sen pienen Klobbskogin kylässä sijaitsevan teollisuusalueen, missä Grankullan Saviteollisuus OY:llä on teollisuuslaitoksensa, eli Tiilimaa, R. N:o 1¹⁸-nimisen tilan liittamisestä kauppalaan.

16. LIITOSEHDOTUS.

Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen uudistamista suunniteltaessa olisi ollut aihetta yllämainituista aloitteista riippumattakin ottaa tarkastettavaksi, vaatiiko mahdollisesti myös Grankullan kauppalan ympäristöön muodostunut esikaupunkiasutus muutoksia nykyään voimassaolevaan kunnalliseen jaoitukseen.

Määräyksessä, minkä sisäasiainministeriö aikoinaan antoi selvitysmiehelle kaupungin ympäristön kunnallisessa y.m. jaoituksessa tarpeellisten muutosten tutkimisesta, oli sen alueen laajuus, johon selvitys olisi kohdistettava, määriteltä siten, että selvitys olisi ulotettava koskemaan *ainakin* sitä aluetta, joka oli ehdotettu kuuluvaksi n.k. Helsingin hallintoalueeseen eli käsikynhaltijakuntaan. Nyt käsiteltävänä oleva liitosalue, siis Grankullan kauppalan ympäristöineen, ei kuulunut niihin alueisiin, mitkä ylemmän asteen itsehallinnon järjestämistä valmistellut valtion komitea suunnitteli luettavaksi sanottuun hallintoalueeseen ja joista komitea myös edellytti, että ne liitettäi-

siin kaupunkiin. Suunnitellun hallintoalueen raja ja myös aikoinaan suunniteltu kaupunkialueen raja kävi tällä esikaupunkiasutuksen leviämissuunnalla pitkin Grankullan liitosalueen itärajaa. Sisäasiainministeriön antaman määräyksen sananmuodon on selvitysmies käsittänyt niin, että mikäli selvitystyön kestäessä ilmenee seikkoja, jotka yleisedun kannalta vaativat muutoksia aikoinaan suunnitellun hallintoalueen rajojen ulkopuolella olevien alueiden kunnalliseen y.m. jaoitukseen, selvitysmiehen oli näistäkin tehtävä ehdotuksensa alistamatta asiaa ensin kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 30 §:n edellyttämässä järjestyksessä valtioneuvostoon.

Silloin kun 1920-luvun alussa suunniteltiin mainittua hallintoaluetta ja kaupungin alueen laajentamista, oli Grankullan kauppala juuri perustettu ja käsitys oli yleinen, että kauppalan piiriin oli luettu koko se esikaupunkiasutus, mikä näille seuduille Kauniaisten aseman ympäristöön oli syntynyt. Katsottiin, että kunnallinen jaoitus näillä tienoin kauppalan perustamisen kautta oli järjestetty asutuksen luonteen ja laajuuden vaatimalle kannalle. Nytemmin suoritettu tutkimus on osoittanut ensinnäkin, että jo silloin, kun kauppalan rajat määrättiin, kauppalan ulkopuolelle Espoon maalaiskuntaan jäi jonkun verran esikaupunkiasutusta, ja toiseksi, että tämä esikaupunkiasutus myöhemmin on huomattavasti kasvanut ja yhä laajenee. Pyrittäessä nykyisissä oloissa sellaiseen kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen uudistukseen, joka erottaisi esikaupunkiasutuksen maanviljelijäväestön haltuun jäävistä maalaiskunnista ja pitemmäksi ajaksi jäisi pysyväiseksi, ei voida olla ulottamatta kunnalliseen jaoitukseen tehtäviä muutoksia siihenkin osaan Espoon maalaiskuntaa, joka kuuluu Grankullan kauppalan välittömään ympäristöön.

Nykyoloissa ei voi olla puhetta Grankullan kauppalaan ja sen ympäristöön syntyneen esikaupunkiasutuksen liittamisestä kaupunkiin. Tätä vastaan puhuvat jo alueen etäisyys kaupungista ja se seikka, että kauppalan ja kaupungin välillä oleva Leppävaaran—Kilon esikaupunkiasutus, mikäli selvitysmiehen ehdotukset asetetaan uuden kunnallisen jaoituksen pohjaksi, toistaiseksi jäisi erilliseksi kauppalakunnaksi eikä sekään siis kuuluisi kaupunkiin. Alotteita Grankullan ja sen ympäristön liittämiseksi kaupunkiin ei myöskään ole tehty. Siinä tapauksessa, että kysymys Helsingin hallintoalueen ja käskynhaltijakunnan perustamisesta uudestaan nousisi päiväjärjestykseen, voisi kysymys mahdollisesti tulla ajankohtaiseksi. Osoittautui nimittäin tutkittaessa edellämainitun ylemmänasteen itsehallintoa valmistelleen valtion komitean suunnitelmien toteuttamismahdollisuuksia, että Grankullan kauppalan säilyttäminen itsenäisenä kuntana aiheutti eräitä organisatorisia vaikeuksia, jotka katoaisivat, jos tätä esikaupunkialuetta voitaisiin käsitellä samalla tavoin kuin muita esikaupunkialueita, eli liittämällä ne kaupunkiin. Toistaiseksi voidaan kuitenkin kuten sanottu näihin suunnitelmiin liittyvät näkökohdat jättää huomioonottamatta kauppalan ympäristön vastaista kunnallista asemaa järjestettäessä.

Kuten tässä erikoisselvityksessä jo on osoitettu, on kauppalan raja aikoinaan vedetty toisarvoisia näkökohtia silmälläpitäen. Pyrintönä oli saada Espoon maalaiskunnasta erotettua vain paikkakunnalla toimineen maakeinotteluyhtiön haltuun joutuneet maat. Mikäli muita alueita otettiin kauppalaan, kiinnitettiin huomiota asujamiston varallisuuteen tai oli pakko liittää nämä alueet asemansa vuoksi yhtiön maiden välissä kauppalaa. Sellaisia rajoja, jotka ajanpitkään olisivat tyydyttäneet tarkoituksemukaisen kunnallisen jaoituksen vaatimuksia, ei tällä tavalla luonnollisesti voitu aikaansaada.

Kauppalan nykyinen raja sulkee kolmessa kohtaa kauppalaista pois asutusta, joka luonteeltaan on samaa Kauniaisten aseman ympäristöön muodostunutta esikaupunkiasutusta kuin itse kauppalan asutus. Nämä kohdat ovat kauppalan pohjoisraja Viherlaaksossa, eteläraja Smedsbyn kylän kohdalla, ja raja Karvasbackan kylässä rautatien kohdalla. Sanotuissa paikoissa Espoon maalaiskunnan puolella asuva väestö käyttää yleensä kuten kauppalankin väestö Kauniaisten asemaa matkustaessaan rautateitse kaupunkiin. Väestö käyttää myös, mikäli se ei, kuten kauppalan-

kin väestö toimita liikeasioitaan kaupungissa, kauppalassa olevia laitoksia, kuten pankkeja, myymälöitä ja postia. Ammatiltaan ja yhteiskunnallisen asemansa puolesta on tämä väestö myös, kuten on todettu, samanluontoista kuin kauppalan väestö sillä eroituksella, että kauppalan ulkopuolella, varsinkin Viherlaaksossa asuvien joukossa on, kuten esikaupunkiväestön keskuudessa yleensä, suhteellisesti enemmän vähävaraista väkeä. Miten läheisesti näitten »esikauppalaan» asutus liittyy kauppalan erikoiseen talouspiiriin, ilmenee siitäkin, että suurimmassa »esikauppalassa», Viherlaaksossa, sama yhtiö »Aktiebolaget Grankulla», joka on aikaansaanut kauppalan asutuksen, asuttaa tonttien myynnillään myös tämän »esikauppala»-alueen. Samaa osoittaa puolestaan myös se, että eräät kauppapuutarhat, kuten on mainittu, sijaitsevat osaksi kauppalan, osaksi naapurikylien alueella. Kauppala ja sen ympäristö eivät tosin muodosta omaa yhteistä talouspiiriä samassa mielessä kuin kaupungit esikaupunkineen, koska tässä tapauksessa kauppala ympäristöineen lopulta on vain osa kaupungin talouspiiriä, mutta tässä laajemmassa talouspiirissä kauppala kuitenkin on kehittynyt alemmanasteen keskuksiksi omine talouspiireineen.

Kysymys kauppalan ja sen ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamisesta on lopulta kuten esikaupunkiliitokset yleensä kysymys kauppalan talouspiirin kunnallista keskittämistä. Asian periaatteellista puolta on laajemmin käsitelty päämietinnössä, johon tässä viitattakoon (kts. mietintö N:o 1 sivut 244—248). Maalaiskunnan hallintomuoto ei enää ole riittävä kauppalan ympäristöön syntyneen kaupunkimaisen asutuksen kaikkien kunnallisten tarpeiden tyydyttämiseen. Ennenkaikkea vaatii asutuksen asemakaavallinen järjestely ja rakennustoiminnan valvonta sitä ankarampaa järjestelmää, mikä voimassaolevan lainsäädännön mukaan on toteutettavissa vain kunnassa, joka on joko kaupunki tai kaupala. On pitemmittä perusteluitta selvää, ettei puheenaolevilla »esikauppaloilla», ei edes suurimmalla eli Viherlaaksolla, ole mahdollisuuksia tulla toimeen itsenäisenä kauppalana. Samoin on myös selvää, että yksinkertaisin menettely kaupunkimaisen hallinnon ulottamiseksi näille alueille on käyttää hyväksi sitä kaupunkioloihin sovellettua hallintokoneistoa, mikä jo on olemassa tämän asutus- ja talouspiirin keskuksessa, ja laajentaa kauppalan hallinnon toimivalta näillekin alueille.

Eräs Espoon kunnanvaltuuston v. 1933 asettama komitea, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotus kunnassa sijaitsevien taajaväkisten asutuskeskusten olojen järjestämisestä, ehdotti pääasiallisesti ylläesitetyillä perusteilla, että Viherlaakso y.m. kauppalan ympäristössä olevat tällaiset asutuskeskukset liitettäisiin kauppalaan. Espoon maalaiskunnan valtuusto päätti kuitenkin toukokuun 22 päivänä sanottuna vuonna poiketen komitean ehdotuksesta esittää maaherralle, että Viherlaakson ja Smedsbyn esikaupunki-alueita käsiteltäisiin sellaisina vailla itsehallintoa olevina taajahkoa asutusta käsittävinä alueina, jollaisia edellytetään taajaväkisistä yhdyskunnista annetun lain 16 §:ssä. Maaherran sittemmin syyskuun 5 päivänä 1933 kehoitettua Espoon maalaiskunnan valtuustoa ryhtymään tällä pohjalla toimenpiteisiin näitten asutusalueiden olojen järjestämiseksi, pidettiin kunnan viranomaisten aloitteesta saman vuoden lopussa Viherlaakson ja Smedsbyn alueiden yleinen piirikokous, jossa näiden alueiden väestöllä oli tilaisuus lausua toivomuksiaan kunnan viranomaisille vastaisista toimenpiteistä alueiden hyväksi. Kokouksessa lausuttiin toivomus, että annettaisiin näitten alueitten väestölle tilaisuus ottaa osaa eräitten näitten alueitten olojen järjestämisen kannalta tärkeitten järjestyssääntöjen, lähinnä palo- ja terveydenhoitojärjestysten laadintaan. Samalla kokous kuitenkin lausui käsityksensä, että alueet olisi liitettävä kauppalan.

Aloite Viherlaakson ja Smedsbyn olojen järjestämiseksi Espoon maalaiskunnan hallinnon piirissä, taajaväkisistä yhdyskunnista annetun lain pohjalla ei kuitenkaan ole johtanut sen enempään tuloksiin. Mihinkään toimenpiteisiin palojärjestyksen ja terveydenhoitojärjestyksen laatimiseksi ei toistaiseksi ole ryhdytty eikä muitakaan päätöksiä näitten alueitten väestön erikoistarpeiden tyydyttämisestä myöskään ole

tehty, jollei tällaiseksi lueta edelläesitettyä sopimusta Grankullan V.P.K:n ja maalaiskunnan välillä avun antamisesta tulipaloissa Viherlaakson ja Smedsbyn alueille.

Viherlaakson sekä Karvasbackan ja Smedsbyn asukkaitten puolesta tehty esitykset näitten alueitten liittämistä kauppalaan pohjautuvat kokemukseen, jota yllämainitun aloitteen raukeaminen osaltaan tukee, että näitten alueitten kaupunkilaisväestön ja kunnan hallinnossa toimivan maanviljelijäväestön välillä ei kunnallishallinnon alalla voida aikaansaada hedelmällistä yhteistyötä. Näillä väestöaineksilla ei ole sellaisia yhteisiä etuja ja harrastuksia, jotka muodostaisivat menestyksellisen ja kaikkia asianosaisia tyydyttävän kunnallishallinnon perustan. Syyt esikaupunkiasujamiston pyrkimiseen erilleen maalauskunnan hallinnosta ovat siten tässä kohden samat kuin yleensä maalauskunnissa. Grankullan kauppalan läheisyys, jonka väestön yhteiskunnallinen rakenne, kuten on todettu, on sama kuin puheenaolevien esikaupunkialueiden, on luonnollisesti omiaan pitämään vireillä tämän esikaupunkiväestön eroamisajatusta.

Myöskin maantieteelliset näkökohdat puhuvat sen puolesta, että kysymyksessä olevien alueiden kunnallishallinto olisi tarkoituksenmukaisemmin järjestetty erillään Espoon maalauskunnan hallinnosta ja yhdistettynä Grankullan kauppalan hallintoon. Maalauskunnan hallinnon keskus sijaitsee, kuten on mainittu, pitäjän vanhassa kirkollisessa keskuksessa Södrikin kylässä. Tänne on Viherlaaksosta 8 km, kun sensijaan Viherlaaksosta kauppalan hallintokeskukseen on vain 2 km. Maalauskunnan hallinnon keskus on sitäpaitsi päinvastaisella suunnalla kuin mihin tämän alueen väestön jokapäiväiset matkat toimipaikkoihin kulkevat. Smedsbyn ja Dävitšin kylien asema kunnan keskukseen nähden on vieläkin epäedullisempi ja niitten kuuluminen kauppalaan tältä kannalta vielä luonnollisempi kuin Viherlaakson. Näitten kylien asukkaitten on, milloin niitten on käytettävä maalauskunnan virastoja, kuljettava Espoon kunnantalolle kauppalan kautta ja kauppalan virastojen ohi. Smedsbyssä asuvien esikaupunkilaisten matka Grankullan hallintokeskukseen ei ole täyttä kilometriä, mutta Espoon kirkonkylään maanteitse 11 km. Dävitšin kylän itäosasta, missä esikaupunkiasutus sijaitsee, on kirkonkylään samaa tietä matkaa 13 km. Vaatimusta, että kauppalan ympäristössä olevien alueiden kunnallishallinto näistä maantieteellisistäkin syistä keskitetään kauppalaan, on pidettävä oikeutettuna.

Edelläesitettyillä perusteilla on katsottava, että on olemassa riittävästi edellytyksiä kauppalan ympäristön kunnallisen jaoituksen muuttamiseen. On ilmeistä, että kauppalan ympäristöön muodostuneen esikaupunkiasutuksen liittäminen kauppalaan on omiaan edistämään niinhyyin kysymyksessä olevien esikaupunkialueiden kunnallisten tehtävien täyttämistä kuin myöskin vapauttamaan Espoon maalauskunnan hallinnon sille vieraista ja vaikeasti hoidettavista tehtävistä. Muutokset voidaan tässä kohden nojata kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 2 §:n 1 mom:n 1) kohdan säännökseen. On myöskin ilmeistä, että tällainen toimenpide olisi omiaan edistämään »esikauppalaan» yhteiskunnallista ja taloudellista kehitystä, mikä saman 2 §:n 1 mom:n 3) kohdassa mainitaan eräänä jaoitusmuutosten edellytyksenä. Edelleen voidaan viitata saman pykälän 2 mom:iin, jonka mukaan muutos kunnalliseen jaoitukseen voidaan toimeenpanna, »jos voimassaoleva jaoitus aiheuttaa epätyytyttäviä esikaupunkio-oloja, ehkäisee luonnollista kehitystä, epäsäännöllisyydellään vaikeuttaa kunnallishallintoa taikka muuten havaitaan sopimattomaksi». Kaikki tässä mainitut perusteet ovat, kuten ylläesitetystä nykyisten olojen kuvauksesta käy ilmi, esilläolevassa tapauksessa olemassa.

On vielä jonkun verran yksityiskohtaisemmin tutkittava, miten kauppalaan liitettävä alue lopullisesti on määriteltävä. Siihen alueeseen, jota tässä selvityksessä on kutsuttu Grankullan liitosalueeksi, kuuluu, kuten ylläolevasta esityksestä selviää, asutukseltaan ja yhteiskunta-taloudellisilta oloiltaan jonkun verran eriluontoisia alueita, joitten vastaisen kunnallisen aseman järjestely myös on ratkaistava toisistaan jonkun verran eroavilla perusteilla. On toisin sanoen kysymys siitä, onko kauppalaan

liitettävä kaikki ne osat Espoon maalaiskuntaa, mitkä tässä selvityksessä on luettu tähän liitosalueeseen, vai voidaanko osia siitä edelleen jättää Espoon maalaiskuntaan.

Mitä ensinnäkin Viherlaakson alueeseen tulee, niin on tämän alueen liittämistä kokonaisuudessaan kauppalaan pidettävä luonnollisena ja välttämättömänä. Esi-kaupunkimuodostus on täällä suurin ja on vain ajankysymys, milloin alue tulee kokonaan asuntotiloina ja kauppapuutarhoina käytetyksi.

Mitä Karvasbackan kylään tulee, niin on todettu, että esikaupunkiasutusta toistaiseksi on kylän piirissä suhteellisen vähäisellä alueella, pääasiallisesti, kuten on osoitettu, kylän eteläosassa rautatien varressa ja pohjoisosassa Turun maantien lähellä. Voi näinollen herätä kysymys, eikö liitosta tämän kylän osalta voisi rajoittaa vain niihin osiin kylää, joissa esikaupunkiasutusta on ja joihin tällaisen asutuksen leviämisen vaaraa on olemassa. Tällaista ratkaisua ei selvitysmies kuitenkaan voi ehdottaa. Jos kylä jaettaisiin edelläesitetyllä tavalla kauppalan ja Espoon maalaiskunnan välillä, jäisi jälkimmäiseen kuntaan pääasiallisesti vain Ersin rälssitilan maita. Kauppalaan olisi liitettävä tämän tilan eteläosa sekä Glims ja Jorfin maat kokonaisuudessaan. Ne osat Ersin tilan maita, joita asemansa ja maastonsa vuoksi ei olisi ehdoton tarve liittää kauppalaan, ovat tämän tilan huonoimpia osia, pääasiallisesti joutomaata. Niillä ei maanomistajan maatalouden eikä Espoon maalaiskunnan verotusoikeuden kannalta ole sellaista merkitystä, että olisi aiheutta asettaa niitä kunnallista jaoitusta muutettaessa toiseen asemaan kuin tilan muita maita. Tilan jakaminen kameraalisesti kauppalan ja maalaiskunnan välillä tuottaisi joka tapauksessa maanomistajalle hankaluuksia. Jos myös Ersin tila kokonaisuudessaan liitetään kauppalaan saavutetaan sekin etu, että kauppalan länsiraja muodostuu selväksi ja ehjäksi. Näillä syillä selvitysmies siis ehdottaa, että koko Karvasbackan kylä liitetään kauppalaan.

Smedsbyn kylään nähden tulee selvitysmies samaan tulokseen. Aikaisemmin mainitussa eräitten Karvasbackan ja Smedsbyn kylän asukkaitten alotteessa on ehdotettu, että Smedsbyn kylästä ainoastaan eräitä määrättyjä alotteentekijäin omistamia tiloja liitettäisiin kauppalaan. Nämä tilat ovat pääasiallisesti asuntotiloja tai kauppapuutarha-alueita, mutta anomuksen on allekirjoittanut myös Stensin tilan omistaja. Stensin tila on vielä maanviljelystila siltä osin kuin sitä ei ole myyty asuntotiloiksi. Tämän tilan liittäminen kauppalaan onkin erikoisen tärkeätä, sillä sen maat sijaitsevat, kuten on mainittu, rautatien varrella, kauppalan itäpuolella. Tämä kohta jäisi, sen jälkeen kun Suur-Haapalahden kauppala on perustettu, kahden kauppalan väliin ja tarjoaisi, jos se jäisi maalaiskuntaan, mitä edullisimman tilaisuuden järjestämättömälle asutukselle silloin, kun vaatimuksia rakennustoimintaan nähden alettaisiin uuden kauppalan puolella kiristää. Jos vain esityksessä mainitut tilat liitettäisiin kauppalaan, jäisi kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestely muutenkin tällä suunnalla puolittiehen. Smedsbyn kylä on, kuten tässä selvityksessä aikaisemmin on mainittu, myös etelämpänä erittäin soveliaasta kaupunkimaiselle asutukselle. Maanomistajat ovat myös osoittautuneet erittäin halukkaiksi kysynnän ilmaantuessa myymään maataan asuntotiloiksi. Liikenneyhteyksien parannuttua aikanaan, kun avataan nykyistä parempi yhdystie Jorvaksen tielle, tulee asuntotonttien kysyntä laajemmallakin alueella tässä kylässä kasvamaan. On näin ollen ilmeistä, että sen rajan taakse, mikä syntyisi, jos ainoastaan alotteentekijäin ehdottamat tilat liitettäisiin kauppalaan, pian syntyisi uutta esikaupunkiasutusta. Lisäksi raja muodostuisi varsin mutkaiseksi ja oikulliseksi ja eräitä Smedsbyn kylään edelleen kuuluvia tiloja, jäisi kauppalan alueen sisäpuolelle. Näissä oloissa ja kun myös tämän kylän takana kauppalasta katsottuna oleva Däbitsin kylä myös olisi vedettävä kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestelyn piiriin, mikä ei olisi mahdollista, jos osia Smedsbyn kylästä jätettäisiin Espoon maalaiskuntaan, on pidettävä tarkoituksenmukaisena yhdistää koko Smedsbyn kylä, edempänä mainittavaa vähäistä poikkeusta lukuunottamatta, kauppalaan.

Mitä vihdoin Däbitsin kylään tulee, niin ei sen liittämisestä kauppalaan ole aikaisemmin tehty aloitetta, mutta on selvitysmies paikallisiin oloihin tutustuttuaan tullut siihen tulokseen, että myöskin tämän kylän kunnallinen asema tämän seudun kunnallisen jaoituksen yleisen uudistuksen yhteydessä olisi uudestaanjärjestettävä. Kuten aikaisemmin on osoitettu, on tähän kylään, osaksi valtion asutusviranomaisten toimesta, syntynyt esikaupunkiasutusta ja todennäköisenä voidaan pitää, että tämän luontoinen asutus sekä valtion viranomaisten että yksityisten maanomistajain toimesta vastaisuudessa tulee laajentumaan. Tämänkin kylän maantieteellinen asema on sellainen, että se silloin, kun rakennustoimintaa uuden kauppalan alueella ryhdytään säännöstelemään, tarjoaa edullisen pakopaikan järjestämättömälle asutukselle. Näin on asianlaita varsinkin kylän pohjoisosaan nähden, joka tässä suhteessa on melkein samassa asemassa kuin Smedsbyn kylän pohjoisosa. Tämänkin kylän vastaista kehitystä arvioitaessa on myös otettava huomioon Jorvaksen tien valmistumisen kautta avautuvat mahdollisuudet liikenneyhteyksien parantumisen eteläistä tietä kaupunkiin. On jo aikaisemmin mainittu, että esikaupunkiasutuksen syntymistä tälle tienoin, t.s. kylän itäiseen osaan, on edistänyt verrattain hyvä maantieyhteys Kilon asemalle ja on osa tätä asutusta pidettävä Kilon asemanseudun esikaupunkiasutuksen jatkona. Myöskin kylän itäosa on tämän vuoksi, kun asutusta Kilossa ryhdytään järjestämään, samassa asemassa kuin yllämainitun kylän pohjoisosa. Däbitsin kylän liittäminen kauppalaan olisi senkin vuoksi toimitettava, että kauppalan raja tällä suunnalla, kun Smedsbyn kylä kuuluisi kauppalaan, siten saataisiin tyydyttävästi pyöristetyksi. Smedsbyn ja Däbitsin kylien välinen raja on, kuten oheenliitetystä kartasta nähdään, siihen määrin epäsäännöllinen, että sitä ei kernaasti voi kunnanrajaksi määrätä. Däbitsin kylästä on varsinaisesti vain kaakkoisosa asutukseltaan ja asemaltaan sellainen, että järjestämättömän esikaupunkiasutuksen vaaran torjumiseksi ei olisi välttämätöntä liittää tätä osaa kauppalaan. Kun tämä osa kuitenkin on verrattain vähäinen eikä sikäläisillä maanomistajilla ole mitään haittaa kauppalaan kuulumisesta, ei ole olemassa riittävää aihetta, jättämällä nämä osat Espoon maalaiskuntaan, ryhtyä jakamaan kylää kahteen kuntaan. Näinollen selvitysmies ehdottaa, että myös koko Däbitsin kylä, kohta mainittavaa poikkeusta lukuunottamatta, liitetään Grankullan kauppalaan.

Ehdotuksesta, että Smedsbyn ja Däbitsin kylät kokonaisuudessaan on liitettävä Grankullan kauppalaan, on, kuten yllä on huomautettu, aihetta tehdä eräs vähäinen poikkeus. Näitten kylien maanomistusoloja koskevassa selvityksessä on aikaisemmin mainittu, että kummankin kylän maakirjataloihin kuuluu eräitä suopalstoja Hemtansin kylän piirissä (kts. oheenliitettyä karttaa). Nämä ulkopalstat on nyttemmin eriotettu tiloiksi, mitkä ovat Smedsbyn kylän osalta R. N:ot 1⁸, 2¹⁷ ja 3¹⁰² sekä Däbitsin kylän osalta R. N:ot 4²⁷. Jos myöskin nämä tilat liitettäisiin kauppalaan, syntyisi sellainen epäsäännöllisyys kunnallisessa jaoituksessa, jota yleensä pyritään välttämään. Selvitysmies ehdottaa tämän vuoksi, että tässä mainitut tilat, joitten yhteinen pinta-ala on vain noin 2 ha, jätetään Espoon maalaiskuntaan. Tästä aiheutuu sellainen muutos näitten tilojen kameraaliseen asemaan, että näistä tiloista on muodostettava uusi maakirjatalo, joka aikanaan määrätään kuuluvaksi Hemtansin kylään.

Grankullan kauppalan alueen laajentamista koskevista aloitteista puhuttaessa (kts. sivu 27) on edellä sivumennen mainittu, että on tehty ehdotus myös Klobbskogin kylään kuuluvan teollisuusalueen, Tiilimaa R. N:o 1¹⁸, liittämisestä kauppalaan. Alotetta on käsitelty myös Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö N:o 14 sivut 35—36). Alotteen tekijä, mainitulla tilalla olevan teollisuuslaitoksen omistaja, Grankullan Saviteollisuus O.Y., huomauttaa, että sen tehdaslaitos sijaitsee mainitulla tilalla Klobbskogin kylässä, mutta laitoksen johto ja työväki asuu Grankullan kauppalan puolella teollisuustontin välittömässä naapuruudessa. Sitäpaitsi laitos omistaa toiminnalleen tarpeellisen hiekkakuopan Viherlaakson alueella. Yhtiö haluaisi saada kaikki omistamansa kiinteistöt ja laitokset keskitettyä saman kunnan

piiriin. Edelleen huomauttaa aloitteen tekijä, että teollisuuslaitos sijaitsee Klobbskogin kylän muusta asutuksesta kokonaan erillään metsätaipaleen takana, että tie tehtaalle kulkee kauppalan kautta, että yhtiön on käytettävä toiminnassaan Kauniaisten rautatie- ja postiasemaa sekä että tulipalon sattuessa kauppalaan toimiva vapaaehtoinen palokunta antaa laitokselle apuaan. Mikäli Smedsbyn kylän pohjoisosaa ei vastoin selvitysmiehen ehdotusta liitettäisi Grankullan kauppalaan, ei olisi mahdollista toteuttaa yhtiön tekemää ehdotusta. Tiilimaan tehdastontti ei nimittäin rajoitu kauppalan nykyiseen alueeseen, vaan Smedsbyn kylän alueeseen, minkä vuoksi puheena-oleva tehdastontti ei kauppalan nykyiseen alueeseen liitettynä tulisi muodostamaan sen välitöntä jatkoa, vaan olisi siitä erillään. Jos sensijaan Smedsbyn kylä kokonaisuudessaan tai ainakin sen pohjoisosa liitetään kauppalaan, ei sanotun tontin aseman puolesta ole estettä ehdotetun järjestelyn toteuttamiseen. Selvitysmiehen käsityksen mukaan on aloitteentekijä esittänyt riittävät perusteet sanotun teollisuustontin erottamiseen siitä kunnasta, ehdotetusta Suur-Haapalahden kauppalaan, johon muu osa Klobbskogin kylää tulisi kuulumaan, ja sen liittämiseen Grankullan kauppalaan. Sen pienen mutkan muodostuminen Suur-Haapalahden ja Grankullan kauppalan väliin muuten suoraan rajaviivaan, mikä tästä aiheutuisi, ei sellaisenaan ole riittävä syy esityksen hylkäämiseen. Muitakaan asiallisia syitä, jotka puhuisivat ehdotusta vastaan, ei voitane esittää. Selvitysmies näinollen ehdottaa, että Grankullan kauppalaan myös liitettäisiin Tiilimaa R. N:o 1¹⁸-niminen tila Espoon maalaiskunnan Klobbskogin kylästä. Tilan pinta-ala on 5,954 ha.

Espoon maalaiskunnasta tulisi siten Grankullan kauppalan ympäristön kunnallisen jaoituksen uudestaan järjestämisen johdosta eroitettavaksi seuraavat tilat ja kylät: Bembölen kylään kuuluvasta Juusin verotalosta N:o 1 eroitetut R. N:ot 1^{3—7}, 1⁹, 1^{11—14}, 1^{19—22}, 1³³, 1³⁶, 1⁴², 1⁵¹, 1^{72—73}, 1⁷⁷, 1^{80—85}, 1⁹⁹, 1¹⁰⁶, 1^{108—109}, 1¹¹¹, 1¹¹⁴, 1^{118—119}, 1¹³⁰, 1^{132—133}, 1^{135—136}, 1^{138—141}, 1¹⁴³, 1¹⁴⁵, 1^{147—154}, 1^{167—168}, 1¹⁷⁰, 1^{172—174}, 1¹⁷⁶, 1^{178—179}, 1^{182—183}, 1^{192—193}, 1²⁰³, 1^{205—206}, 1^{211—215}, 1^{217—234}, 1²³⁶ ja 1^{238—239} sekä Kavallin verotalosta N:o 8 eroitetut R. N:ot 8^{11—12}, 8^{25—26}, 8⁴¹, 8⁴³, 8⁴⁹, 8⁵², 8⁶⁰, 8^{86—87}, 8⁹⁰, 8^{93—97}, 8¹⁰⁰, 8^{102—103}, 8¹⁰⁹, 8^{113—115}, 8¹²¹, 8^{131—132}, 8¹³⁶, 8^{138—141}, 8¹⁴³, 8^{145—148}, 8^{153—154}, 8¹⁵⁸, 8¹⁶⁰, 8¹⁶⁴ ja 8^{166—174}, ynnä Makas'in verotalosta N:o 4 eroitetut tilat R. N:ot 4^{3—4} ja 4^{6—8}, Karvasbackan, Smedsbyn ja Däbitsin kylät kokonaisuudessaan, lukuunottamatta Smedsbyn kylään kuuluvia tiloja R. N:ot 1⁸, 2¹⁷ ja 3¹⁰² sekä Däbitsin kylään kuuluvaa tilaa R. N:o 4²⁷, ynnä Klobbskogin kylästä Tiilimaa-niminen tila, R. N:o 1¹⁸. Kaikki nämä Espoon maalaiskunnasta erotettavat tilat ja kylät olisi siis liitettävä Grankullan kauppalaan.

Edelläesitetty koskee kauppalaan liitettävien kylien ja tilojen maita. Sen johdosta, että Bembölen ja Karvasbackan kylillä on vesialuetta Klappräsk-nimisessä härvessä liitosalueen pohjoisosassa ja erällä Bembölen kylään kuuluvilla tiloilla myös Gallträsk-lammen itäpäässä, käy välttämättömäksi määrätä myös näitten vesialueiden liittämisestä kauppalaan. Kun koko Karvasbackan kylä liitetään kauppalaan, riittänee tämän kylän vesialueiden osalta liitosta koskevassa päätöksessä vain maininta, että liitos koskee kylän vesialueita Klappräskissä. Bembölen kylän vesialueisiin nähden Klappräsk-järvessä on huomattava, että ne kuuluvat osaksi Viherlaakson tiloihin, osaksi liitosalueen ulkopuolelle jätettyyn Bembölen kylän kantaosaan. Näitten Klappräskin vesialueiden jakaminen siten, että kauppalaan liitettäisiin vain ne vesialueet, mitkä kuuluvat kauppalaan liitettävälle tiloille muitten tilojen vesialueiden jäädessä Espoon maalaiskuntaan, ei liene tarpeellista eikä vesiosuuksien hajanaisuuden vuoksi edes mahdollista. Jos päätös Bembölen kylän vesialueiden osalta muodostellaan siten, että päätetään liittää kauppalaan Bembölen kylän vesialueet Klappräskissä, tulee nykyinen suora raja Kvarnbyn kylää vastaan kauppalan rajaksi myös Klappräsk-järvessä, mitä on pidettävä ulkonaisesti tyydyttävänä ratkaisuna. Mainitakoon tässä yhteydessä, että Karvasbackan kylän Ehrsin rälssitilaan kuuluvilla tiloilla on eräitä pieniä vesialueita ja vesijättömaita Bodomjärvessä sekä Ersiin ja

Glimsin verotaloon kuuluvilla tiloilla paitsi Bodomjärnessä myös Grundträskissä. Samoin on kaikilla Bembölen kylän verotaloihin kuuluvilla tiloilla, osaksi myös niillä, jotka sijaitsevat liitosalueella, vesi- ja rantaosuuksia mainituissa järvissä. Kaikki nämä vesiosuudet on luonnollisesti jätettävä Espoon maalaiskuntaan.

Grankullan kauppalaan ylläesitetyllä tavalla liitettävän alueen pinta-ala olisi noin 904.7 ha, Tiilimaa mukaan luettuna ja Hemtansin kylän piiriin jäävät Smedsbyn ja Däbitsin kylän osat vähennettyinä. Kauppalaan alueen maitten pinta-ala tulisi liitoksen jälkeen kasvamaan 874.7 ha ja olemaan 1301.7 ha. Vesialuetta siirtyisi kauppalaan noin 30 ha. Kauppalaan alueen koko pinta-ala tulisi siten olemaan 1343.7 ha.

Espoon maalaiskunnan pinta-ala supistuisi vastaavasti. Maitten pinta-ala tulisi olemaan 25,280 ha ja vesien 780 ha. Näin supistetun Espoon maalaiskunnan pinta-ala tulisi siis olemaan noin 26,060 ha. Mainittakoon tässä yhteydessä, että supistetun kunnan asukasluku, kun noin 1,200 asukasta siirtyisi liitosalueen mukana Grankullan kauppalaan, tulisi olemaan noin 5,800 henkeä. Kauppalaan asukasluku taas nousisi kuten aikaisemmin on mainittu noin 3,000 henkeen.

18. EHDOTUS TALOUDELLISEKSI VÄLINSELVITYKSEKSI.

Siihen nähden, että Espoon maalaiskunnasta tässä esitetyllä tavalla eroitettavalla ja Grankullan kauppalaan liitettävällä alueella sijaitsee kolme Espoon maalaiskunnan kansakoulukiinteistöä ja liitosalueen osuus Espoon maalaiskunnan verotuspohjasta on niinkin suuri kuin 6 %, käy välttämättömäksi toimeenpanna Espoon maalaiskunnan ja Grankullan kauppalaan välillä kunnallisen jaoituksen muuttamisesta annetun lain 4 §:ssä edellytetty taloudellinen välin selvitys. Samaten kuin selvitysmies kysymyksessä Leppävaaran ja Kilon asemanseutujen erottamisesta Espoon maalaiskunnasta on edellyttänyt, että yksimielisyyttä välin selvityksessä ei voida aikaansaada Espoon maalaiskunnan ja perustettavan uuden Suur-Haapalahden kauppalaan välillä, on selvitysmies tässäkin tapauksessa lähtenyt siitä, että tarpeellista yksimielisyyttä välin selvityksessä Espoon maalaiskunnan ja Grankullan kauppalaan välillä on vaikea aikaansaada, minkä vuoksi selvitysmies tässäkin tapauksessa on laatinut oman ehdotuksensa välin selvitykseksi.

Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä on yksityiskohtaisesti tehty selkoa kaikista niistä tekijöistä, joita Espoon maalaiskunnan jaosta aiheutuvaassa taloudellisessa välin selvityksessä on otettava huomioon (kts. mietintö N:o 14 sivut 42—61). Välin selvityksessä, mikä on toimitettava sen johdosta, että eräät osat Espoon maalaiskuntaa siirretään Grankullan kauppalaan, lienee tarpeetonta kerrata tätä selontekoa, vaan voitaneen tässä välin selvityksen yleisten perusteiden valaisemiseksi vain viitata Leppävaaran erikoisselvityksen asianomaisiin kohtiin. Sensijaan on luonnollisesti välttämätöntä Grankullan liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä vetää esille kaikki ne erikoiskysymykset, mitkä liittyvät kauppalaan alueen laajentamisesta aiheutuvaan välin selvitykseen.

Vaikka nyt kysymyksessä olevassa välin selvityksessä näin ollen voidaanakin nojautua Suur-Haapalahden kauppalaan perustamisesta aiheutuvaan välin selvitykseen, on selvitysmies pitänyt tarkoituksenmukaisimpana ja yksinkertaisimpana sellaista menettelyä, että Grankullan kauppalaan ja Espoon maalaiskunnan keskeistä välin selvitystä yleensä käsitellään Suur-Haapalahden kauppalaan ja Espoon maalaiskunnan keskeisestä välin selvityksestä erillisenä asiana. Tämän mukaisesti olisi myös valtioneuvoston päätökset tästä välin selvityksestä tehtävä Suur-Haapalahden kauppalaan aiheuttamaa välin selvitystä koskevista päätöksistä erillisinä päätöksinä.

Kuten sellaisissa taloudellisissa välin selvityksissä yleensä, jotka eivät perustu asianomaisten kuntien väliseen sopimukseen, on tässäkin tapauksessa ensimmäisiä tehtäviä määrätä se *yleinen jakoprosentti*, jota on käytettävä supistetun kunnan varojen ja

velkojen jakamisessa. Selvitysmies pitää tässä kuten kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen uudestaanjärjestämisessä yleensä ja myös Suur-Haapalahden kauppalan aiheuttamassa välinselvityksessä asianmukaisimpana perusteena jakoprosentin määräämiselle asianomaisen erotettavan kunnan osan veronmaksukykyä. Tämän veronmaksukyvyn osoittajana voidaan tässä tapauksessa myös pitää verotettujen tulojen tai veroäyrien keskimäärää. Kun veropoistot kauppalaan liitettävissä kunnan osissa tässä tapauksessa tuskin lienevät suuremmat kuin Espoon maalaiskunnassa yleensä, ei liene tarpeellista jakoprosenttia määrättäessä kiinnittää veropoistoihin huomiota.

Kuten jo mainittiin, oli kauppalaan selvitysmiehen ehdotuksen mukaan liitettävien alueiden verotettujen tulojen tai veroäyrien keskimäärä viisivuotiskautena 1930—1934 toimitetuissa taksoituksissa 6 % kaikista Espoon maalaiskunnan verotetuista tuloista. Tämän alueen verotettujen tulojen keskimäärä sanottuina vuosina oli 2,820,160 markkaa koko kunnan verotettujen tulojen kokonaismäärän ollessa 47,242,980 markkaa. Päteviä syitä poiketa tästä prosenttiluvusta jakoprosenttia tässä tapauksessa määrättäessä ei selvitysmiehen käsityksen mukaan ole olemassa. Selvitysmies näin ollen ehdottaa, että jakoprosentiksi määrätään 6 % ja 94 %, jolloin jälkimmäinen prosenttiluku tarkoittaa jakamattoman Espoon maalaiskunnan koko muun osan osuutta. Kun, kuten Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä on ehdotettu, Suur-Haapalahden kauppalan osuus tulisi olemaan 35 %, jäisi supistetun Espoon maalaiskunnan lopulliseksi osuudeksi 59 % jakamattoman kunnan varoista ja veloista.

Seuraava tehtävä välinselvitysehdotuksessa on todeta, mistä arvosta kunnasta erotettavalla alueella on sellaista kunnan kiinteätä ja irtainta omaisuutta, joka välinselvityksessä noudatettavien yleisten periaatteiden mukaan on luonnossa siirtyvä supistetulta kunnalta laajennetulle kunnalle. Tällaista omaisuutta on, kuten aikaisemmin on osoitettu, vain kolme kansakoulukiinteistöä ja näillä oleva irtaimisto.

Perusteilla, jotka tarkemmin on esitetty Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö N:o 14 sivut 44—47 ja taulukko sivulla 74) ja sen arvion nojalla, mikä aikaisemmin nyt käsiteltävänä olevassa erikoisselvityksessä on esitetty (kts. sivu 22), ehdottaa selvitysmies, että *kiinteistöt* otetaan välinselvityksessä huomioon seuraaviin arvoihin:

Bemböle-Viherlaakson koulu	315,000	markkaa
Bemböle-Solvallan koulu	174,000	»
Smedsbyn »	272,000	»

Näitten kiinteistöjen välinselvityksessä huomioonotettava arvo on siten yhteensä 761,000 markkaa. Espoon maalaiskunnan kaikkien kiinteistöjen arvo, sellaisena kuin se selvitysmiehen ehdotuksen mukaan on otettava huomioon välinselvityksessä, on 9,931,242 markkaa. Tästä on siten Grankullan kauppalalle siirtyvän kiinteän omaisuuden arvo 7.7 %. Kun kunnan kiinteän omaisuuden arvosta vähennetään sekä tässä mainittujen Grankullan kauppalalle siirtyvien kiinteistöjen arvo että Suur-Haapalahden kauppalalle tulevien kiinteistöjen arvo, 885,500 markkaa, jää supistetulle Espoon maalaiskunnalle kiinteätä omaisuutta 7,284,742 markan arvosta. Tämä on 83.4 % jakamattoman Espoon maalaiskunnan kiinteän omaisuuden välinselvityksessä huomioonotettavasta arvosta.

On aikaisemmin jo mainittu, että tässä puheenaolevia Espoon maalaiskunnan kansakouluja varten ei ole otettu valtion lainoja. Näinollen ei kunnalla ole sellaisia velkoja, jotka näitten kiinteistöjen mukana siirtyisivät Grankullan kauppalalle.

Hallintoirtaimisto, mikä välinselvityksessä olisi määrättävä siirrettäväksi Espoon maalaiskunnalta Grankullan kauppalalle, on vain mainituissa kansakouluissa oleva kouluirtaimisto. Aikaisemmin esitetyn selvityksen mukaan on tätä irtaimistoa seuraavasti:

Bemböle-Viherlaakson suomenkielinen kansakoulu	19,868	markkaa
Bemböle-Gröndalin ruotsinkielinen yläkoulu	12,115	»
Bemböle-Solvallan ruotsinkielinen alakoulu	6,762	»
Smedsbyn ruotsinkielinen kansakoulu	39,332	»
Yhteensä		78,077 markkaa

Vuoden 1933 tilinpäätöksen mukaan, johon myös ylläesitetyt arvot sisältyvät, oli Espoon maalaiskunnalla hallintoirtaimistoa 711,507 markan arvosta. Grankullan kauppalalle siirtyisi siten 11 % kunnan hallintoirtaimistosta. Kun Leppävaaran liitosaluetta koskevan selvityksen mukaan Suur-Haapalahden kauppalalle siirtyisi hallintoirtaimistoa, myös vain kouluirtaimistoa, 68,441 markan arvosta eli 9.6 % välinselvityksessä huomioonotettavan irtaimiston arvosta, jäisi supistetulle Espoon maalaiskunnalle tällaista hallintoirtaimistoa 564,989 markan arvosta, mikä on 79.4 % jakamattoman kunnan hallintoirtaimiston arvosta.

Espoon maalaiskunnalla on, kuten Leppävaaran erikoisselvityksessä tarkemmin on mainittu, joukko *osuuksia kuntainvälisissä yhtymissä*, osakkeita eräissä paikallisissa yhtiöissä sekä eräitä obligatioita (kts. mietintö N:o 14 sivu 51).

Käsiteltäessä aikoinaan kysymystä Leppävaaran asemanseudun erottamisesta Espoosta itsenäiseksi kunnaksi ovat asianomaiset kunnalliset viranomaiset olleet sillä kannalla, että osuudet kuntainvälisissä yhtymissä olisi niin tarkkaan kuin mahdollista jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Suur-Haapalahden kauppalan ja supistetun Espoon maalaiskunnan keskeisessä välinselvityksessä selvitysmies myös puoltaa tällaista jakoperustetta. Jaettaessa Espoon maalaiskunnan omaisuutta Grankullan kauppalalle ei tätä perustetta selvitysmiehen mielestä ole aihetta sovelluttaa. Tähän kauppalaan liitettävän alueen jakoprosentti on ensinnäkin niin pieni, että sen osalle ei tulisi täyttä osuutta Mjölbolstadin keuhkotautiparantolan osuuksista, joita kunnalla on 10, eikä osuuksista Kronobyen pakkotyölaitoksessa, joita kunnalla on 3. Ainoastaan osuuksista Tammisaaren piirimielisairaalassa, joita kunnalla on 33, voisi tämän alueen osalle tulla 2 koko osuutta pyöristämällä jonkun verran ylöspäin. Jakoprosentin mukaan todellinen suhde olisi 1.98 osuutta. Luultavaa kuitenkin on, että Grankullan kauppala aluelajennuksen jälkeenkin tämän liitosalueen väestön vähäisen köyhäinhuolto- ja mielisairashoitotarpeen vuoksi voi tulla toimeen niillä 7 paikalla, mitkä kauppalalla jo nykyisin on samassa piirimielisairaalassa. Mikäli myöhemmin osoittautuisi, että kauppala tarvitsee lisää mielisairaspaikkoja, ei kauppalalla liene vaikeata saada joko supistetulta Espoon maalaiskunnalta tai muualta lunastettua tällaisia paikkaosuuksia. Selvitysmies ehdottaakin tämän vuoksi, että kaikki ne osuudet kuntainvälisissä laitoksissa, mitkä Suur-Haapalahden kauppalan ja supistetun Espoon maalaiskunnan keskeisessä välinselvityksessä ehdotetaan jätettäväksi supistetulle Espoon maalaiskunnalle, jätetään Grankullan kauppala koskevassa välinselvityksessä supistetulle kunnalle.

Mitä tulee Espoon maalaiskunnan omistamiin paikallisten yhtiöiden *osakkeisiin*, niin selvitysmies myös katsoo, ettei ole aihetta tehdä muutosta siihen jakehdotukseen, mikä on esitetty Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä (kts. mietintö N:o 14 sivu 51). Sama koskee kunnan hallussa v:n 1933 tilinpäätöstä tehtäessä olleita valtion obligatioita.

Myöskin Espoon maalaiskunnan hallussa oleviin *lahjoitusrahastoihin* nähden (kts. sanottu mietintö sivut 52—55) esittää selvitysmies, että näitä rahastoja ei Grankullan liitosaluetta koskevassa taloudellisessa välinselvityksessä ryhdytä uudestaan jakamaan, vaan jätetään rahastojen jako sellaiseksi kuin Suur-Haapalahden kauppalan ja supistetun Espoon maalaiskunnan välinselvitysehdotuksessa on esitetty. Ne tämän välinselvitysehdotuksen mukaan supistetulle kunnalle tulevat lahjoitusrahastot, jotka mahdollisesti voitaisiin jakaa, ovat siksi vähäiset, v:n 1933 tilinpäätöksessä yhteensä

Smk. 35,918: 80, että niitten jakamiseen ei Grankullan kauppalaan liitettävän alueen jakoprosentin pienuuden vuoksi kannata ryhtyä. Lahjoitusrahastot voidaan samasta syystä myös jättää välinselvityksen tilityksen ulkopuolelle.

Verojäämien jakamisen ehdottaa selvitysmies tässäkin välinselvityksessä järjestettäväksi samalla tavoin kuin Suur-Haapalahden—Espoon välinselvityksessä (kts. sanottu mietintö sivut 54—55). Tämän mukaan verojäämät jaettaisiin tilityksen ulkopuolella sen kunnan perittäviksi, jonka vastaisella alueella verovelvollinen on verollepantu.

Muut jakamattoman kunnan *varat ja saatavat* (kts. sanottu mietintö sivut 55—56) olisi tässä kuten Suur-Haapalahden—Espoon välinselvityksessä otettava välinselvityksessä huomioon sen arvoisina ja suuruisina kuin ne on merkitty jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen ja lopputilityksessä jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

Välinselvityksessä, mikä toimitettaisiin tässä mallina käytetyn v:n 1933 tilinpäätöksen pohjalla, olisi ylläolevan mukaan sen omaisuuden arvo, mikä luonnossa on tuleva Grankullan kauppalalle ja koko muulle osalle jakamatonta Espoon maalaiskuntaa, seuraava:

	Grankullan kauppala Smk.	Muu osa Espoon kuntaa Smk.
Kiinteistöt ja rakennukset vuokramaalla	761,000: —	9,170,242: —
Hallintoirtoimisto.....	78,077: —	633,430: —
Osakkeita ja osuuksia	—	779,680: 77
Yhteensä	839,077: —	10,583,352: 77

Luonnossa jaettavasta ja tilityksessä huomioonotettavasta jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuudesta, jonka arvo selvitysmiehen laskelmien mukaan v:n 1933 lopussa oli Smk. 11,422,429: 77, tulisi Grankullan kauppalalle siten noin 7,3%.

Sen tilanteen valaisemiseksi, mikä vastaavasti syntyy, kun sekä Grankulla—Espoon että Suur-Haapalahti—Espoon välinselvitykset otetaan huomioon, esitettävään tässä vielä seuraavat luvut kullekin kunnalle luonnossa tulevan omaisuuden arvosta:

	Grankullan kauppala Smk.	Suur-Haapalahden kauppala Smk.	Supistettu Espoon kunta Smk.
Kiinteistöt ja rakennukset vuokramaalla	761,000: —	885,500: —	8,284,742: —
Hallintoirtoimisto.....	78,077: —	68,441: —	564,989: —
Osakkeita ja osuuksia	—	177,503: 56	602,177: 21
Yhteensä	839,077: —	1,131,444: 56	9,451,908: 21

Leppävaaran liitosaluetta koskevassa välinselvityksessä on osoitettu (kts. mietintö N:o 14 sivut 58—59), että Suur-Haapalahden kauppalan perustamisesta aiheutuvan välinselvityksen tilityksessä huomioonotettavan omaisuuden arvo v:n 1933 tilinpäätöksen pohjalla laskettuna nousi Smk:aan 11,896,616: 12 ja velkojen määrä Smk:aan 9,156,986: 88 sekä edelleen, että tilityksessä huomioonotettava netto-omaisuus siis nousi Smk:aan 2,739,629: 24. Näitä samoja lukuja voidaan myös käyttää perusteena, kun Grankullan alueen laajentamisesta aiheutuvaa välinselvitykseen kuuluvaa *varojen ja velkojen tasoittamista* varten on todettava, mikä tähän kauppalaan liitettävän alueen osuus yleisen jakoprosentin mukaan on jakamattoman Espoon maalaiskunnan netto-omaisuudesta. Kun yleinen jakoprosentti tässä tapauksessa on oleva 6%, on Grankullan kauppalalle tuleva, jos laskelma, kuten aina edellä on tehty, toimi-

tetaan sanotun v:n 1933 olojen pohjalla, netto-omaisuutta Smk:n 144,377: 75 arvosta. Koko muuta Espoon maalaiskunnan osaa jäisi vastaamaan netto-omaisuutta Smk:n 11,752,238: 37 arvosta.

Kun Grankullan kauppalalle, kuten edellä on osoitettu, luonnossa siirtyisi Espoon kunnan omaisuutta Smk:n 839,077: — arvosta, mutta ei mitään velkoja, nousisi se tasoituserä, mikä Grankullan kauppalan olisi suoritettava supistetulle Espoon maalaiskunnalle ja joka siis on erotus luonnossa kauppalalle tulevan omaisuuden arvon ja sille tulevan netto-omaisuuden arvon välillä, Smk:aan 694,699: 25.

Lopputilityksessä, mikä luonnollisesti on toimitettava jakamattoman Espoon maalaiskunnan viimeisen tilinpäätöksen mukaan niillä poikkeuksilla, mitkä selvitysmiehen ehdotuksen mukaan on tehtävä kiinteistöjen arvoon nähden, on tässä mainittu tasoituserä oleva jonkun verran toinen. Selvää joka tapauksessa on, että Grankullan kauppa on oleva velvollinen suorittamaan supistetulle kunnalle tasoituserän, joka suuruudeltaan ei paljon poikkea edelläesitetystä määrästä. Tasoituserän suorittamisessa voidaan ajatella noudatettavaksi kahta menetelmää. Joko suorittaa kauppa tämän erän kokonaisuudessaan rahassa supistetulle kunnalle, jonka asiana terveiden finanssiperiaatteiden mukaan on käyttää tämä erä velkojensa lyhentämiseen, tai ottaa kauppa vastatakseen jostakin supistetulle kunnalle jäävästä velasta. Siihen nähden, että suuri osa Espoon maalaiskunnan veloista on vakaannuttamatta, ei selvitysmies puolestaan katso voivansa ehdottaa määrättyjen velkojen siirtämistä kauppalan vastattavaksi, vaan on hän pakoitettu ehdottamaan, että Grankullan kauppalan, jolla ei liene vaikeuksia tarvittaessa saada laina tasoituserän suorittamiseen, on rahassa suoritettava tasoituserä supistetulle kunnalle.

Samaten kuin Suur-Haapalahden kauppalan ja supistetun Espoon maalaiskunnan välisessä *lopputilityksessä* pitää selvitysmies tässäkin tapauksessa käytännöllisimpänä menettelynä sitä, että lopputilityksen suorittamista varten tarpeelliset valmistavat toimenpiteet uskotaan supistetun Espoon maalaiskunnan tehtäväksi (kts. mietintö N:o 14 sivu 60). Lopputilityksessä on kaikissa soveltuviin kohden noudatettava samoja perusteita kuin sanotussa Suur-Haapalahden kauppalan ja supistetun kunnan keskeisessä lopputilityksessä. Edempänä esitettävä ehdotus valtioneuvoston päätöksenä on laadittu tällä pohjalla.

Mitä tulee välinselvityksessä myöskin huomioon otettaviin kysymyksiin Espoon maalaiskunnan asutusrahaston jakamisesta, köyhäinhoitorasituksen jakamisesta ja Grankullan kauppaan siirtyvien kansakoulunopettajien virka-aseman määräämisestä, niin ehdottaa selvitysmies, että tässä välinselvityksessä annetaan näistä asioista samansisältöiset määräykset kuin Suur-Haapalahden kauppalan perustamisesta aiheutuvassa välinselvityksessä (kts. sanottu mietintö sivut 60—61).

19. KUNNALLISEN JAOITUSMUUTOKSEN VAIKUTUS KIRKOLLISEEN JAOITUKSEEN.

Kunnallista jaoitusmuutosta valmistavan selvitysmiehen asiana on siinä tapauksessa, että hän katsoo kunnalliseen jaoitukseen tehtävän muutoksen aiheuttavan muutoksen myös johonkin muuhun jaoitukseen, siitä valtioneuvostolle ilmoitettava. Niinhyvin useinmainitussa Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä kuin päämietinnössä on selvitysmies esittänyt käsityksensä siitä, mitä muutoksia kaupungin ympäristön kunnalliseen jaoitukseen tehtävät muutokset tulevat aiheuttamaan kaupungin ympäristön kirkolliseen jaoitukseen yleensä ja Espoon pitäjän seurakunnan oloihin erittäin. Selvitysmies voi senvuoksi tässä rajoittua vain viittaukseen yllämainituissa mietinnöissä esitettyihin näkökohtiin (kts. mietintö N:o 14 sivut 61—63 ja mietintö N:o 1 sivut 320—326).

20. HALLINNOLLINEN JA OIKEUDELLINEN JAKO.

Tässä erikoisselvityksessä käsitellyt muutokset Espoon maalaiskunnan ja Grankullan kauppalan alueisiin eivät selvitysmiehen käsityksen mukaan aiheuta muutosta nykyiseen hallinnolliseen ja oikeudelliseen jaoitukseen yli sen, mikä tulee olemaan seurauksena Suur-Haapalahden kauppalan perustamisesta (kts. mietintö N:o 14 sivut 63—64).

21. KUNTIEN KIELELLINEN LUOKITUS.

Grankullan kauppalan ja Espoon maalaiskunnan nykyisestä kielellisestä luokituksesta on tammikuun 2 päivänä 1936 annetussa valtioneuvoston päätöksessä määrätty, että kumpikin kunta on kaksikielinen kunta, jossa ruotsinkieli on enemmistön kielenä ja suomenkielistä väestöä on vähemmän kuin kolmas osa kunnan väestöstä.

Grankullan kauppalan alueen laajentumisesta aiheutuvat muutokset kauppalan ja supistetun kunnan väestöoloihin eivät aiheuta muutosta näihin määräyksiin kielellisestä luokituksesta. V. 1930 toimitetussa väestölaskennassa oli, kuten aikaisemmin on mainittu, »esikauppaloissa» suomenkielisiä 168, mikä tosin oli 34 % Viherlaakson ja Smedsbyn asutuksesta, ja senjälkeen on suomenkielisten lukumäärä vastaavalla alueella ilmeisesti sekä absoluuttisesti että suhteellisesti kasvanut. Mutta Viherlaakson ja Smedsbyn lisäksi kaupपालaan liitettävillä alueilla, siis Karvasbackan ja Däbitsin kylissä, on kuitenkin ruotsinkielinen väestö huomattavana enemmistönä. Kauppalan asukasmäärän lisäyksestä, mikä edellä viimeisten henkikirjoitusten mukaan on arvioitu noin 1,200 hengeksi, on tuskin enempää kuin noin 300 suomenkielistä. V. 1930 toimitetussa väestölaskennassa todettiin, että kauppalan väestöstä ainoastaan 29.6 % oli suomenkielisiä. Kielellisestä luokituksesta annettuja määräyksiä kuluvan vuoden alussa tarkistettaessa todettiin, että suomenkielisiä edelleen oli alle 33.3 %:n. Kun asukasmäärän lisäyksestä suomenkielisiä ei ole kolmatta osaa, ei suomenkielisen väestön suhdeluku liitoksen johdosta voi kohota yli sanotun 33.3 %:n.

Mitä taas tulee Espoon maalaiskunnan väestön jakaantumiseen kielellisessä suhteessa, niin on Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä laskettu (kts. mietintö N:o 14 sivu 65), että siitä noin 7,000 henkeen nousevasta asukasmäärästä, mikä supistettuun kuntaan jää järeille, kun Suur-Haapalahden kauppalaa on perustettu, noin 1,600 on suomenkielisiä ja että suomenkielistä väestöä siten jäisi kuntaan vain 23 %. Kun selvitysmiehen edellä esittämän arvion mukaan Grankullan kaupपालaan siirtyvästä 1,200 hengestä noin 300 on suomenkielistä, jäisi tällä tavoin supistettuun maalaiskuntaan suomenkielisiä noin 1,300. Grankullan liitoskysymyksen tultua ratkaistuksi selvitysmiehen ehdotuksen pohjalla olisi supistetun kunnan asukasmäärä, kuten on mainittu, noin 5,800. Tästä asukasmäärästä on suomenkielinen väestö vain 22.4 %.

Nykyiset määräykset tässä puheenaolevien kuntien kielellisestä luokituksesta olisi näin ollen liitosta koskevassa päätöksessä uudistettava.

22. KUNTIEN TOIMEENTULOMAHdollISUUDET.

On lopuksi vielä tarkastettava, aiheuttavatko tässä ehdotetut muutokset Grankullan kauppalan ja Espoon maalaiskunnan alueeseen sellaisia muutoksia näitten kuntien taloudelliseen asemaan, että toimeentulo niiden tavalla tai toisella jaotusmuutosten johdosta tulisi uhatuksi.

Liitoksen vaikutukseen nähden kauppalan talouteen riittänee viittaus siihen, että kauppalan kunnallinen verorasitus tähän asti on ollut poikkeuksellisen alhainen.

Kauppalan talous voi tämän vuoksi joutumatta vaikeuksiin kantaa ne suhteellisen vähäiset lisärasitukset, mitkä sen alueen laajentumisesta ehkä johtuvat. Mahdollista on, että veroäyryltä kannettava määrä liitoksen johdosta, erikoisesti liitosalueen kansakoulumenojen vuoksi jonkun verran kohoaa, mutta tämä kohoaminen tulee ilmeisesti pysymään varsin vaatimattomissa rajoissa. Se verorasituksen tasoitus, mikä tavallisissa oloissa aina tapahtuu esikaupunkiliitoksissa ja usein on eräs liitoksen päätarkoituksia, tulee tässä tapauksessa olemaan tavallista vähäisempi. Missään tapauksessa ei voida edellyttää, että liitoksen toteuttaminen muodostuisi kauppalalle ylivoimaiseksi.

Supistetun Espoon maalaiskunnan vastaista taloudellista asemaa arvioitaessa on muistettava, että kunnasta selvitysmiehen ehdotusten mukaan tulisi eroitettavaksi paitsi nyt puheenaolevaa Grankullan kauppalan ympäristöä myös Suur-Haapalahden kauppala ja lisäksi Hagalundin alue. Perusteellisimmat muutokset kunnan talouteen tulisivat aiheutumaan Suur-Haapalahden kauppalan alueiden erottamisesta. Selvitysmies on Leppävaaran liitosaluetta koskevassa erikoisselvityksessä esittänyt eräitä lukuja, jotka osoittavat, että Espoon maalaiskunta sillä tavoin supistettuna kuin siinä erikoisselvityksessä edellytetään, voi säilyttää taloutensa tasapainossa (kts. mietintö N:o 14 sivu 68). Ne muutokset kunnan talouteen, mitkä johtuisivat ehdotettujen alueiden siirtämisestä Grankullan kauppalaan, ovat edellämainittuihin muutoksiin verrattuna vähäpätöiset. Luotettavien laskelmien tekeminen siitä, mikä merkitys Espoon maalaiskunnan eri osilla on ollut kunnan taloudessa, kohtaa syistä, joihin tätä kuntaa koskevissa erikoisselvityksissä usein on ollut aihetta viitata, huomattavia vaikeuksia. Selvitysmiehen on tässä kohden ollut pakko liikkua arvioimisten varassa. Mikäli aihetta on tässä esittää arvioimisia Grankullan kauppalaan liitettävien alueiden merkityksestä jakamattoman Espoon maalaiskunnan taloudessa, niin lienee tilanne ollut sellainen, että nämä alueet ovat olleet »itsensä kannattavia». Maalaiskunta on t. s. niillä viime vuosina keskimäärin 28,000 veroäyryllä, mitkä tältä erikoisalueelta ovat karttuneet, voinut peittää ne menot, mitkä kunnalla on tästä alueesta ollut. Se, että edellä on laskettu vastaavan alueen aiheuttavan Grankullan kauppalalle jonkun verran enemmän menoja kuin tuloja, johtuu lähinnä siitä, että kansakoulutoimi valtionavustusten perusteiden erilaisuuden vuoksi muodostuu kauppalalle jonkun verran rasittavammaksi kuin maalaiskunnalle. Grankullaan liitettävien alueiden erottamisella maalaiskunnasta ei näinollen voi olla kunnan talouden tasapainoa häiritsevää vaikutusta. V. 1934 toimitetun taksoituksen tulosten mukaan olisi Espoon maalaiskunnassa, josta Suur-Haapalahden kauppala ja Hagalundin alue olisi eroitettu, ollut veroäyryjä noin 230,000. Jonkun verran edullisempaan vuotena voi tämä määrä helposti kohota 250,000 veroäyryin. Jos tästä vähennetään se veroäyrymäärä, mikä samana vuonna todettiin Grankullan kauppalaan liitettävillä alueilla, noin 22,750 veroäyryä tai jotakin taloudellisesti parempaa vuotta silmälläpitäen esim. 25,000 veroäyryä, niin on tämä vähennys vain noin 10 %. Kaikkien ehdotettujen jaoitusmuutosten kautta supistetun Espoon maalaiskunnan käytettäväksi jäisi näin ollen noin 225,000 veroäyryä. Maalaiskunnalle, jonka asukasluku on noin 5,800—6,000, mikä lähivuosina tulee olemaan ehdotetulla tavalla supistetun Espoon maalaiskunnan asukasluku, on tämä veroäyrymäärä pikemmin korkea kuin matala. Joka tapauksessa on katsottava, että tämä verotuspohja on riittävä tämänkokoisen järkipäisesti hoidetun kunnan talouden pysyttämiseksi tasapainossa. Aihetta kunnallistaloudellisista syistä jättää tässä ehdotettu jaoitusmuutos toteuttamatta ei siten selvitysmiehen käsityksen mukaan ole olemassa.

23. PÄÄTÖSEHDOTUKSET.

Ennenkuin seuraavassa esitetään ehdotukset valtioneuvoston päätöksiksi nyt puheenaolevassa liitosasiassa, huomautettakoon, että selvitysmies on jättänyt avoi-

meksi kysymyksen ajankohdasta, jolloin ehdotetun jaoitusmuutoksen tulisi astua voimaan. Selvitysmies on puolestaan ajatellut, että päätös Grankullan kauppalan alueen laajentamisesta tehtäisiin samalla kertaa kuin päätökset Helsingin kaupungin ympäristön kunnallisen jaoituksen yleisestä uudistamisesta ja että tämä jaoitusmuutos myös astuisi voimaan samaan aikaan kuin muu yleinen jaoitusmuutos.

Ehdotukset valtioneuvoston päätöksiksi ovat seuraavat:

I. Espoon maalaiskunnasta Uudenmaan läänin Lohjan kihlakunnassa on kunnallisessa suhteessa eroitettava ja vastaavassa suhteessa Grankullan kauppalaan liitettävä seuraavat tilat ja kylät: Bembölen kylään kuuluvasta Juusin verotalosta N:o 1 eroitettut R. N:ot 1³—7, 1⁹, 1¹¹—14, 1¹⁹—22, 1³³, 1³⁶, 1⁴², 1⁵¹, 1⁷²—73, 1⁷⁷, 1⁸⁰—85, 1⁹⁹, 1¹⁰⁶, 1¹⁰⁸—109, 1¹¹¹, 1¹¹⁴, 1¹¹⁸—119, 1¹³⁰, 1¹³²—133, 1¹³⁵—136, 1¹³⁸—141, 1¹⁴³, 1¹⁴⁵, 1¹⁴⁷—154, 1¹⁶⁷—168, 1¹⁷⁰, 1¹⁷²—174, 1¹⁷⁶, 1¹⁷⁸—179, 1¹⁸²—183, 1¹⁹²—193, 1²⁰³, 1²⁰⁵—206, 1²¹¹—215, 1²¹⁷—234, 1²³⁶ ja 1²³⁸—239, Kavallin verotalosta N:o 8 eroitettut R. N:ot 8¹¹—12, 8²⁵—26, 8⁴¹, 8⁴³, 8⁴⁹, 8⁵², 8⁶⁰, 8⁸⁶—87, 8⁹⁰, 8⁹³—97, 8¹⁰⁰, 8¹⁰²—103, 8¹⁰⁹, 8¹¹³—115, 8¹²¹, 8¹³¹—132, 8¹³⁶, 8¹³⁸—141, 8¹⁴³, 8¹⁴⁵—148, 8¹⁵³—154, 8¹⁵⁸, 8¹⁶⁰, 8¹⁶⁴ ja 8¹⁶⁶—174, Makas'in verotalosta N:o 4 eroitettut tilat R. N:ot 4³—4 ja 4⁶—8, näitten tilojen välissä olevat yhteismaat ja tiemaat, näistä tiloista mahdollisesti eroitettut tilat, Karvasbackan, Smedsbyn ja Däbitsin kylät kokonaisuudessaan, lukuunottamatta Smedsbyn kylään kuuluvia tiloja R. N:ot 1⁸, 2¹⁷ ja 3¹⁰² sekä Däbitsin kylään kuuluvaa tilaa R. N:o 4²⁷, Klobbskogin kylästä Tiilimaa-niminen tila, R. N:o 1¹⁸, sekä Karvasbackan ja Bembölen kyliin kuuluvat vesialueet Klappräsk-nimisessä järvessä ja Gallträsk-nimisessä lammessa.

II. Nämä jaoitusmuutokset astuvat voimaan tammikuun 1 päivänä 193 .

III. Kunnallisen jaoituksen muutoksen johdosta määrätään toimeenpantavaksi välinselvitys supistetun Espoon maalaiskunnan ja Grankullan kauppalan välillä näiden kuntien taloudellisten olojen tasoittamiseksi muutosta vastaaviksi.

A. Välinselvityksessä on jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus, sellaisena kuin se on jaoituksenmuutoksen tapahtuessa eli joulukuun 31 päivänä 193 , jaettava supistetun kunnan ja kauppalan välillä seuraavien perusteiden mukaan:

1. Jakamattoman Espoon maalaiskunnan omaisuus ja velat jaetaan, alempana mainituin poikkeuksin, siten, että niistä 6 % tulee Grankullan kauppalle ja 94 % lasketaan supistetun Espoon maalaiskunnan hyväksi.

2. Ne jakamattoman Espoon maalaiskunnan kiinteistöt ja rakennukset vuokramaalla, mitkä kunta omisti joulukuun 31 päivänä 1933, ovat aikanaan suoritettavassa lopputilityksessä otettavat huomioon niihin arvoihin, mitkä näille on määrätty supistetun Espoon maalaiskunnan ja Suur-Haapalahden kauppalan välillä toimitettavassa välinselvityksessä.

3. Kauppalle luovutetaan luonnossa Bembölen-Viherlaakson, Bembölen-Solvallan ja Smedsbyn kansakoulujen kiinteistöt. Kaikki muut jakamattoman kunnan omistamat kiinteistöt ja rakennukset vuokramaalla jäävät supistetulle kunnalle.

4. Hallintoirtaimistosta, joka tilityksessä otetaan huomioon kirjanpitoarvoonsa, luovutetaan kauppalle edellämainituilla kiinteistöillä oleva kansakoulujen irtaimisto, muun irtaimiston jäädessä supistetulle kunnalle.

5. Jakamattoman kunnan v:n 1933 lopussa omistamat osakkeet ja osuudet kuntainvälisissä yhtymissä sekä valtion 5½ %:n sotavahinko-obligatioita annetaan supistetulle kunnalle ja otetaan tilityksessä huomioon niihin arvoihin, mitkä niille oli merkitty kunnan v:n 1933 tilinpäätökseen. Mikäli

jakamaton kunta v:n 1933 jälkeen on myynyt tässä mainittuja osakkeita, osuuksia tai obligatioita, on niitten edellämainittuja arvoja vastaava rahamäärä laskettava supistetun kunnan hyväksi.

6. Jakamattoman kunnan lahjoitusrahastot jätetään tilityksen ulkopuolella supistetulle kunnalle.

7. Jakamattoman kunnan verosaatavat on jätettävä tilityksen ulkopuolelle ja verojäämät on jaettava kuntien kesken niin, että kumpikin kunta saa perittäväkseen ja omakseen ne verojäämät, jotka sille tulevalla alueella on maksettaviksi pantu.

8. Kiinteä omaisuus, rakennukset vuokramaalla ja hallintoirtaimisto, minkä jakamaton kunta mahdollisesti on hankkinut jälkeen joulukuun 31 päivän 1933, on luonnossa jätettävä sen kunnan omaisuudeksi, jonka alueella tämä omaisuus sijaitsee tai jonka alueelle irtain omaisuus on sijoitettu. Tämä omaisuus on lopputilityksessä otettava huomioon hankinta-arvoonsa ja luettava omaisuuteen, joka jaetaan yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa. Samalla tavoin on jaettava mahdollisesti hankitut osakkeet ja osuudet.

9. Jakamattoman kunnan muut varat ja saatavat, joitten jaosta ei edellä ole määrätty, annetaan supistetulle kunnalle ja ovat tilityksessä otettavat huomioon sen arvoisina ja suuruisina, johon ne on merkitty jakamattoman kunnan viimeiseen tilinpäätökseen. Tilinpäätöksessä huomioonotetut varastot, mikäli sellaisia on jaoitusmuutoksen tapahtuessa, on luonnossa jätettävä supistetun kunnan käytettäväksi ja huomioonotetaan tilityksessä siitä arvosta, mikä niillä kirjojen mukaan oli jaoitusmuutoksen voimaan astuessa.

10. Mikäli lopputilityksen jälkeen ilmenee varoja tai tuloja, jotka kuuluvat jakamattomalle kunnalle, mutta joita lopputilityksessä ei ole otettu huomioon, on ne jaettava kuntien kesken yleisen jakoprosentin mukaisessa suhteessa.

11. Jakamattoman kunnan lainat jäävät supistetun kunnan vastattaviksi.

12. Jakamattoman kunnan merkitsemä takaus Esbo Elektriska A.B:n lainalle siirtyy tilityksen ulkopuolella jakamattomana supistetulle kunnalle.

13. Ne jakamattoman kunnan suoritettaviksi määrätty tai määrättävät korvaukset tiemaan lunastuksista, mitkä jaoitusmuutoksen voimaan astuessa ovat maksamatta, on tilityksen ulkopuolella jaettava sen kunnan vastattaviksi, jonka alueella asianomainen tiemaan lunastus on tapahtunut.

14. Jaoitusmuutoksen voimaan astuessa todettujen jakamattoman kunnan menoajäämien suorittaminen ja muitten tuloajäämien periminen, paitsi kauppalaan liitettävältä alueelta olevien veroajäämien, sekä jakamattoman kunnan viimeisen tilinpäätöksen tekeminen ynnä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen annetaan supistetun kunnan tehtäväksi. Jos ennen lopputilityksen toimittamista tai sen jälkeen on tehtävä muitten tuloajäämien kuin veroajäämien poistoja, on molempien kuntien valtuustojen tehtävä poistoista yhtäpitävä päätös.

15. Kuntien kesken toimitettavassa lopputilityksessä on huomattava kaikki ne varat ja velat, joita edelläannettujen määräysten mukaan ei ole tilityksen ulkopuolella luovutettava jommallekummalle kunnalle. Kun sitten on todettu, kuinka suuri määrä jakamattoman kunnan puhtaasta omaisuudesta, velat siis huomioonottaen, edellämäärätyn yleisen jakoprosentin mukaan on tuleva kummallekin kunnalle, ja samoin, kuinka suuresta arvosta omaisuutta on luonnossa ja rahassa tullut kullekin kunnalle, on määrättävä se tasoituserä, minkä se kunta, joka on saanut enemmän puhdasta omaisuutta kuin yleinen jakoprosentti edellyttää, on rahassa suoritettava toiselle kunnalle.

Lopputilitys on tapahtuva heti, kun supistetun kunnan valtuusto on myöntänyt asianomaisille tili- ja vastuuvapauden jakamattoman kunnan viimeisen toimintavuoden tileistä ja viimeistään ennen sen vuoden loppua, jolloin jaoitusmuutokset ovat astuneet voimaan.

16. Kauppalalle luonnossa suoritettava omaisuus on luovutettava kauppalalle sen vuoden alussa, jolloin jaoitusmuutokset astuvat voimaan. Sille lopputilityksessä todetulle määrälle, mikä kauppalan on rahassa suoritettava supistetulle kunnalle, on supistettu kunta oikeutettu laskemaan, elleivät kunnat toisin sovi, 4%:n koron jaoitusmuutosten voimaanastumis-päivästä suorituspäivään.

17. Jakamattoman kunnan asutusrahasto on jaettava kuntien kesken yleisestä lopputilityksestä erillään ja tilityksen ulkopuolella. Kauppalan asutusrahastoon on siirrettävä sen alueella oleviin tiloihin ja rakennuksiin myönnettyt lainat, muitten lainojen jäädessä supistetun kunnan asutusrahastoon. Valtion asutusrahastosta saadut ja muut lainat sekä rahaston omat varat on jaettava samassa suhteessa kuin maksamattomien lainojen määrä jakaantuu kuntien kesken. Asutusrahaston jakamisen lopputilitys on toimitettava heti, kun rahaston tilit on päätetty.

B. Välinselvityksestä määrätään lisäksi seuraavaa:

1. Sellaisten henkilöiden kotipaikkaoikeus, jotka nauttivat täyttä köyhäinhoitoa yksityiskodeissa tai laitoksissa, kunnalliskoti niihin luettuna, siirtyy kauppalaan tai jää supistettuun kuntaan sen perusteella, kumpaan kuntaan tulevalla alueella henkilö on ennen tällaiseen hoitoon joutumistaan asumisen tai hengillekirjoituksen nojalla saavuttanut kotipaikkaoikeuden jakamattomassa kunnassa.

2. Kaikki kauppalaan siirtyvissä kansakouluissa jaoitusmuutoksen voimaanastuessa toimivat opettajat, joilla on toimeensa nimittämiskirja, siirtyvät kauppalan palvelukseen niine etuineen ja oikeuksineen, joita he sanottuna ajankohtana jakamattoman kunnan palveluksessa nauttivat.

IV. Supistettu Espoon maalaiskunta ja Grankullan kauppala ovat edelleen olevat kaksikielisiä kuntia, joissa ruotsi on enemmistön kielenä ja suomenkielisiä on vähemmän kuin kolmasosa.

V. Uudenmaanläänin maaherraa kehoitetaan huolehtimaan siitä, että edellämainittujen kunnallisten jaoitusmuutosten johdosta muodostuvat uudet kuntien väliset rajat viipymättä selvästi käydään ja osoitetaan sekä ryhtymään toimenpiteisiin, että näistä muutoksista johtuvat kameraaliset muutokset merkitään maakirjaan ja maarekisteriin niin pian kuin jaoituksen muutokset ovat astuneet voimaan.

GRANKULLAN LIITOSALUE

GRANKULLA INKORPORERINGSOMRÅDE

Grankullan kauppala sekä Espoon maalaiskunnan Viherlaakso (osa Bembölen kylää) Karvasbackan, Smedsbyn ja Dävitin kylät ynnä Johndalin alue (osa Bembölen kylää).

Grankulla köping samt Gröndal (del av Bemböle by) Karvasbacka, Smedsby och Dävit byar samt området Johndal (del av Bemböle by) uti Esbo landskommun

